

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

**ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ
ΜΕΤΑΔΟΣΗΣ ΕΝΤΟΛΩΝ**

“ΑΝΤΙΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ”

ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ ΜΕΤΑΔΟΣΗΣ ΕΝΤΟΛΩΝ

Μέσα σε μια περίοδο που και ο τελευταίος υπάκουος δούλος του συστήματος, από τα στελέχη της πολιτικής διαχείρισης έως τα μεγάλα ονόματα του δημοσιογραφικού κυκλώματος δεν διστάζουν να κατακεραυνώσουν τα μμε και τον ρόλο τους, ίσως να φαίνεται άσκοπη η προσπάθεια ερμηνείας του φαινομένου μμε όπως και η προσπάθεια προσδιορισμού της στάσης μας τόσο απέναντι τους όσο και απέναντι στην αντιπληροφόρηση και τα χαρακτηριστικά της.

Παρόλα αυτά και για λόγους που στη συνέχεια θα εξηγηθούν αυτό θα επιχειρηθεί.

Η ερμηνεία του μμε φαινομένου εντάσσεται σε μια συνολική προσπάθεια ερμηνείας της κοινωνικής πραγματικότητας, της πραγματικότητας μας δηλαδή. Ερμηνεία που θεωρούμε σαν το αρχιμήδειο «ακίνητο σημείο» που μόνο πάνω της μπορεί να σταθεί η οποιαδήποτε προσπάθεια κοινωνικού μετασχηματισμού.

Εδώ, και αντίθετα από αρκετούς δαιμονολογίζοντες, θέλουμε να τονίσουμε ότι δεν θεωρούμε με κανένα τρόπο την πραγματικότητα σαν μια αποκλειστικά μμε κατασκευή. Το υπάρχον ούτως ή άλλως καταφέρει να αναπαράγει τον εαυτό του για αρκετούς λόγους και μέσα από όλες του τις διαδικασίες, αρκετές μάλιστα απ' αυτές ξεχωρίζουν ως οι κυρίαρχες σ' αυτή την κατασκευή-αναπαραγωγή. Η ήττα από τη μια του εργατικού κινήματος σαν κίνημα που θα απελευθέρωνε την ιστορία και η μετατροπή του σε ρυθμιστικό θεσμό της καπιταλιστικής κοινωνίας, όσο και η ήττα-αφομοίωση των κινημάτων ριζοσπαστικής αμφισβήτησης του 60-70, είναι ένας τους λόγους που επέτρεψαν τον μονόλογο της κυριαρχίας, την κυριαρχία ως μονόλογο. Η πολεοδομία σαν μια από τις οργανώτριες δυνάμεις της αποξένωσης, σαν ένας από τους τρόπους ολοκληρωτικού αισθητηριακού καθορισμού λειτούργησε και λειτουργεί ως ένας από τους κεντρικούς παράγοντες της κατασκευής της κοινωνικής μας πραγματικότητας. Η μισθωτή εργασία ως σχέση που καταστρέφει την ανθρώπινη δημιουργικότητα επιτρέπει την ολοκληρωτική απώλεια του ελέγχου του ανθρώπου πάνω στα προϊόντα της εργασίας του, πάνω στην κατασκευή δηλαδή του υλικού κόσμου ως σχέση που μετατρέπει τον άνθρωπο από δημιουργό σε εμπόρευμα-προϊόν της παραγωγής, ως σχέση που οπλίζει με τεράστιες υλικές δυνάμεις τους εχθρούς της κοινωνικής χειραφέτησης λειτουργεί με κεντρικό τρόπο πάνω στην κατασκευή της κοινωνικής πραγματικότητας.

Παρόλα αυτά και παρά την δυσκολία να μιλήσεις για κάποιον από τους κεντρικούς κατασκευαστές της πραγματικότητας ξεχωριστά από τους

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εκφράζοντας τον κοινωνικό ύπνο.....	5
Γεννώντας τις συνθήκες που τα γέννησαν.....	6
Φρουρώντας το υπάρχον.....	9
Περί του Θεάτρου σκιών.....	11
Ιδιότητες-ιδιέταιρα χαρακτηριστικά των μμε και τεχνικές πραγμάτωσης των λειτουργιών τους.....	17
Περί "ικανοποίησης" αναγκών - Από την μεσολάβηση των αναγκών στην ανάγκη για μεσολάβηση.....	21
Αντι-μμε "κριτικές", Αντι-μμε κριτικές και στάσεις.....	26
Για την θεωρία και την πρακτική μας.....	30

υπόλοιπους, εντούτοις και λόγω των ιδιαιτεροτήτων των μμε αυτό θα επιχειρηθεί.

Θα ορίζαμε ως μμε αυτούς τους μεσολαβητικούς μηχανισμούς παραγωγής και εκπομπής μηνυμάτων που έρχονται να καλύψουν την κοινωνική ψυχική ανάγκη της επικοινωνίας. Της ανάγκης ανταλλαγής μηνυμάτων με το περιβάλλον, μιας ανάγκης σύμφυτης με την ανθρώπινη κοινωνική ουσία αλλά και μιας ανάγκης που μεσολαβεί και την εκπλήρωση των περισσότερων ανθρώπινων αναγκών-επιθυμιών.

Μια ανάγκη που όπως κάθε ιεραρχικός διαμεσολαβητικός μηχανισμός στην υπηρεσία της κυριαρχίας έρχεται να την καλύψει διαστρεβλώνοντας την για να εξυπηρετήσει την πραγματική ανάγκη αυτού του συστήματος, την ανάγκη της διατήρησης του.

Παρότι που ιστορικά η μμε λειτουργία εξυπηρετήθηκε από διαφορετικές μορφές παραγωγής και εκπομπής μηνυμάτων θα θεωρήσουμε σαν κεντρικές μορφές στην παρούσα φάση την τηλεόραση τον τύπο και το ραδιόφωνο και ως αναπτυσσόμενη νέα μορφή το internet, και για αυτό θα σταθούμε περισσότερο σ' αυτά.

Σκοπεύουμε να εξετάσουμε τον ρόλο των μμε ως εκφραστών της κοινωνίας του μοναχικού πλήθους, ως εκφραστών της κοινωνίας του μικροαστικού ονείρου του αγώνα όλων εναντίον όλων, της κοινωνίας που 'χει μετατραπεί απ' τις συνθήκες της ύπαρξης της σε νεκροζώντανη.

Σκοπεύουμε επίσης να δούμε το πως τα μμε αναπαράγουν αυτή την συγκεκριμένη κοινωνία, καθώς και το πως περιφρουρούν την τάξη της συγκεκριμένης αυτής κοινωνίας.

Θα αναφερθούμε επίσης στο πως καταφέρνεται το συγκεκριμένο έργο των μμε, μέσω της υποκατάστασης τι είδους αναγκών μέσα από τη χρήση τι είδους μεθόδων.

Παράλληλα θα σταθούμε και στο γιατί των λειτουργιών τους. Ποιών τα συμφέροντα εξυπηρετούν και μέσω ποιών μηχανισμών φέρεται σε πέρας η εξυπηρέτηση αυτών των συμφερόντων.

Ένα άλλο κομμάτι που απασχόλησε τη συζήτηση μας είναι και κάποιες αντιμμε-κριτικές, τα επιχειρήματα τους και οι στάσεις που προτείνουν και υιοθετούν σε σχέση με αυτά, καθώς και κάποιες θεωρήσεις περί «αντιπληροφόρησης».

Τέλος θα επιχειρηθεί να παρουσιαστεί και η θεωρητικοπρακτική μας αντίληψη σε σχέση με τα μμε την «αντυπληροφόρηση και τα μέσα της.

Εκφράζοντας τον κοινωνικό ύπνο.

Η ολοκληρωτική διάλυση, οποιασδήποτε μορφής κοινότητας και συλλογικοποίησης του παρελθόντος, είναι αποτέλεσμα και αιτία των ατομικοποιημένων συνθηκών παραγωγής που επικρατούν, καθώς και των αστεακών συνθηκών: αναπαραγωγής του διαχωρισμού μέσω της πολεοδομίας, χρήση των σύγχρονων μέσων μεταφοράς, συνολικός τρόπος ζωής στις μητροπόλεις.

Ο άνθρωπος που έχει χάσει κάθε έλεγχο πάνω στις ίδιες του τις δυνάμεις και δυνατότητες παραγωγής, στον οποίο δεν πέφτει λόγος πια, όχι μόνο στην επιλογή της εργασίας του και τον έλεγχο πάνω σε αυτήν, όχι μόνο στο πως θέλει και πώς μπορεί να την χρησιμοποιήσει με δικιά του βούληση, είναι ο άνθρωπος που μέσω των συνθηκών της μισθωτής εργασίας - εμπορεύματος, έχασε κάθε έλεγχο πάνω στο συνολικό μετασχηματισμό αυτού του κόσμου, που επιτυγχάνεται από αυτές τις ίδιες τις κλεμμένες του δυνάμεις. Οι δυνάμεις που η εργασία του απελευθερώνει λοιπόν, κατευθύνονται όχι από τον ίδιο ή την κοινωνία αλλά έξω και ενάντια του, με μοναδικό στόχο τη διαίωση του εμπορεύματος και της ιεραρχίας.

Ο εργαζόμενος, που ο καταμερισμός της εργασίας, κατατεμαχίζοντας την παραγωγική διαδικασία σε επιμέρους κομμάτια, έχει πια γίνει εξάρτημα μηχανής, που έχει χάσει κάθε αίσθημα δημιουργικότητας σε σχέση με το συνολικό αντικείμενο της δουλειάς του, καθώς και κάθε θετικό αυτοσυναίσθημα που του πρόσφερε αυτή. Ο άνθρωπος γνώστης - μέσα από την εξειδίκευση - περιορισμένου μέρους της παραγωγής του προϊόντος, χωρίς ικανότητα συνολικής αντίληψης της παραγωγικής διαδικασίας, είναι ο άνθρωπος που δικαιώνει την αναγκαιότητα της ύπαρξης των όποιων διευθυντικών κέντρων, τα οποία έχουν σαν «αποστολή» το μοίρασμα των εντολών για την εύρυθμη και αποτελεσματική λειτουργία της μηχανής της κυριαρχίας.

Η συνολική ήττα - αφομοίωση των κοινωνικών αγώνων του παρελθόντος και των μορφών κοινωνικής οργάνωσης που προτάσσονταν, απ' αυτούς, έρχεται να δημιουργήσει τον άνθρωπο που έχει πειστεί ότι η κοινωνική πραγματικότητα στην οποία ζει είναι μονόδρομος, αφού είναι και ιστορικά δικαιωμένη. Τον άνθρωπο που έχει πια απαξιώσει κάθε μορφή δράσης, και αντίληψης για την οργάνωση της κοινωνίας διαφορετική από την κυρίαρχη.

Τελικά τα μμε, εκφράζουν πάνω απ' όλα, τους χιλιάδες συμβιβασμούς, μύθους και φόβους της μεσαιάς τάξης, του μικροαστικού ονείρου. Ενός ονείρου χωρίς όρια, που αν μέχρι σήμερα μπορούσε να ικανοποιηθεί ως ένα βαθμό, οι νέες συνθήκες που η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, επέβαλε σήμερα, το κάνει στο σύνολό του απλησίαστο για το μεγαλύτερο κομμάτι της κοινωνίας. Εκφράζουν την οικογένεια, την παραγωγική εκείνη μονάδα, που

μέσα από την ιεραρχική της δόμηση και λειτουργία, και με τη συνεπικουρία των υπόλοιπων θεσμών υποταγής και διεκπεραίωσης, συμβάλει στον τεχνητό διαχωρισμό «όλοι εναντίον όλων».

Εκφράζουν τελικά, τον κοινωνικό ευνουχισμό, στην κοινωνία της γενικευμένης μεσολάβησης, που είναι το αποτέλεσμα και, ταυτόχρονα δημιουργός, του ακρωτηριασμού κάθε συλλογικού, αντιιεραρχικού και τελικά κάθε πραγματικού.

Ως συνέπεια όλων των παραπάνω, τα μμε μετατρέπονται σε εκφραστές της κοινωνικής πραγματικότητας. Μιας κοινωνικής πραγματικότητας που έχει μετατρέψει με τη σειρά της, μέσα από τη συνθήκη «ανάπτυξη ή θάνατος» του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής, όλες τις επιθυμίες - ανάγκες σε εμπορεύματα. Μέσα από αυτήν την αποικειοποίηση κάθε πτυχής της ζωής μας, καταφέρνεται τελικά να πραγματωθεί η συνολική κατοχή του χώρου και του χρόνου μας, από τα αφεντικά αυτού του κόσμου.

Εκφράζουν την πίστη της κοινωνίας, πως η διαχείριση της πραγματικότητας, και η ικανοποίηση των κοινωνικών - ψυχολογικών αναγκών των ανθρώπων, μπορεί να πραγματωθεί μόνο μέσα από την υπάρχουσα θέσμιση. Εκφράζουν με άλλα λόγια την αποδοχή των θεσμών του κράτους, των ιεραρχικών αυτών μηχανισμών διαμεσολάβησης, ως τη μοναδική «λύση» ικανοποίησης των ανθρώπινων αναγκών.

Γεννώντας τις συνθήκες που τα γέννησαν

[Αναπαραγωγή του μοναχικού πλήθους, εθισμός σ' αυτή την κατάσταση, εμπορευματοποίηση-αποικειοποίηση όλων των χώρων και επιθυμιών, ομογενοποίηση, προβολή ενός συγκεκριμένου τύπου ανθρώπου, εξαφάνιση της ιστορικής μνήμης, αχρήστευση της λογικής, μετατροπή ακόμη και δυνητικά ανατρεπτικών αξιών σε στυλ κατανάλωσης, καταστροφή της γλωσσικής επικοινωνίας, λατρεία του διευθυντικού κέντρου, καταμερισμού, εξειδίκευσης.]

Και αν τα μμε εκφράζουν πλήρως αυτή την κοινωνία του μοναχικού πλήθους, του αγώνα όλων εναντίον όλων, την κοινωνία της έλλειψης δημιουργικότητας, της μετατροπής των πάντων σε εμπορεύματα, την κοινωνία που δέχθηκε σα φύση της την ήττα, που δεν αντιλαμβάνεται την ιστορική φυλακή της θεαματικής κοινωνίας, εντούτοις αυτήν την κοινωνία δεν την εκφράζουν στατικά. Κάθε άλλο μάλιστα. Σαν όλα τα προϊόντα αυτού του συστήματος είναι ταυτόχρονα και παραγωγοί του, διευρύνοντας τους κύκλους που τα δημιούργησαν.

Οι αξίες και τα πρότυπα που τα μμε προβάλλουν εμπεδώνουν, με τη διαρκή επανάληψη τους, σ' όλη την κοινωνία ένα συγκεκριμένο κοινωνικό τύπο. Οι κυρίαρχες αντιλήψεις για επιτυχία, νόημα, σεξουαλικότητα... εντέλλονται κυριολεκτικά πολλές φορές από αυτά. Αν και κατά κύριο λόγο τα αντικείμενα που συνδέονται μέσω των μμε με συναισθήματα και πρότυπα μπορεί να τα κατέχει μόνο μια κατηγορία του πληθυσμού, εντούτοις ομογενοποιούν με βάση τη συστηματική προβολή αυτού του τύπου τα κοινωνικά στρώματα κάνοντας ακόμα και κατηγορίες πλήρως αποκλεισμένες από το μικροαστικό όνειρο και την κατανάλωση να ταυτίζονται με τις αξίες των αφεντικών τους.

Η αέναη λειτουργία των κύκλων συσσώρευσης-επέκτασης είναι απαραίτητος όρος για την εύρυθμη λειτουργία αυτού του συστήματος. Αυτό απλά απλά σημαίνει ότι τα προϊόντα, που παράγονται σε διαρκώς μεγαλύτερες ποσότητες, πρέπει να καταναλωθούν και γι' αυτό πρέπει να κατασκευαστούν κάποιες αιτίες έτσι ώστε χώροι και συναισθήματα να καταληφθούν από το εμπόρευμα. Ο αποικιακός στρατός του εμπορεύματος, που προετοιμάζει το έδαφος (γεωγραφικό και ψυχικό) για την κατάληψη όλων των χώρων από το εμπόρευμα, είναι τα μμε.

Παράλληλα με τη σειρά τους αναπαραγάγουν τις αξίες που τα δημιούργησαν. Το μοναχικό πλήθος προϊόντων ιστορικών συνθηκών της εμπορευματοτικής παραγωγής, του πολεοδομικού καθορισμού και των ιστορικών ηττών των κινημάτων κοινωνικής απελευθέρωσης, συντηρείται, καλύπτεται και αναπαραγάγεται στις συνθήκες ύπαρξης του με τη χρήση αυτών των μέσων. Η μοναξιά, η έλλειψη επαφής, η έλλειψη δημιουργικότητας, παιγνιδιού, περιπέτειας από την καθημερινή ζωή αναπληρώνεται φαντασιακά μέσα από αυτούς τους μηχανισμούς. Η μεσολαβημένη φαντασιακή και κατευθυνόμενη κάλυψη των συναισθηματικών αναγκών, με τη σύγχρονη διαιώνιση της έλλειψης συνάντησης των ανθρώπων, είναι μια από τις βασικές λειτουργίες διευρυμένης αναπαραγωγής του συστήματος από τα .

Καλύπτοντας έστω και φαντασιακά όλες τις προηγούμενες ανάγκες με το πάτημα ενός κουμπιού ή το ξεφύλλισμα μιας εφημερίδας, εθίζει και τον καταναλωτή στην ικανοποίηση όλων των αναγκών χωρίς καμιά κινητοποίηση του εγώ του, τον εθίζει να απολαμβάνει χωρίς να εμπλέκεται - συγκρούεται κάνοντας έτσι τη μοναξιά του πραγματικό αυτισμό. Κοιτάζοντας πάντα προκειμένου να μάθει τι πρόκειται να συμβεί εξασφαλίζεται ότι, ο καταναλωτής της επικοινωνίας, δε θα αντιδράσει ποτέ.

Μέσα από αυτά άλλωστε εκπέμπεται σε όλους τους τόνους το δοξαστικό αυτού του συστήματος. Η λατρεία του καταμερισμού, της εξειδίκευσης και του διευθυντικού κέντρου, είναι αυτό που αποπνέει από όλους τους πόρους αυτών των μέσων. Η αποθέωση του ανταγωνισμού του ατομικισμού κυριαρχεί. Από το περιεχόμενο κάθε εκπομπής και άρθρου, μέχρι το στήσιμο

τους. το καπιταλιστικό φαντασιακό διαχέεται και διαποτίζει - διαβρώνει όλες τις συνειδήσεις.

Η καλλιέργεια εξ' άλλου της αντανάκλαστικής δράσης, η εξαφάνιση της σκέψης σαν καθοδηγητικής δύναμης της ανθρώπινης δραστηριότητας, είναι απαραίτητος όρος της μετατροπής του homo sapiens σε homo consumus. Αυτό που από πολλούς χαρακτηρίζεται απλά σαν έκπτωση της γλωσσικής επικοινωνίας, είναι κάτι πολύ πιο βαθύ. Τα σύγχρονα μέσα επικοινωνίας έχοντας υιοθετήσει μια μωσαϊκή γλώσσα μετάδοσης μηνυμάτων, μέσω της σκηνοθεσίας ή του στησίματος των σελίδων, έχοντας, μέσω της δραματοποίησης και της εικόνας, συνδέσει το συναίσθημα με την μετάδοση του μηνύματος, πολλαπλασιάζουν την αδυναμία αποστασιοποίησης-ελέγχου μέσω της λογικής. Η σύγχυση δεν είναι παραπροϊόν της δράσης των μμε, αλλά βασικό κεντρικό προϊόν τους, μιας και η καλλιέργεια της λογικής συνθετικής σκέψης κάθε άλλο παρά την λατρεία της κατανάλωσης θα εξυπηρετούσε.

Άλλωστε τον καιρό των «νέων επαναστατικών» προϊόντων, η αναφορά σε οτιδήποτε πραγματικά επαναστατικό πρέπει να εξαφανιστεί. Οι λέξεις, δούλες των ιστορικών νικητών, μετατρέπονται στο αντίθετο τους. Δεν είναι τυχαίο λοιπόν το ότι αυτή η δεδομένη κοινωνική οργάνωση εμφανίζεται σαν η τελείωση της ανθρώπινης ιστορίας, σαν το παντοτινό παρόν, το ότι η ανθρώπινη ιστορία, η ιστορία σαν ριζικός μετασχηματισμός-ανθρώπινη δημιουργία, σαν μέτρο της καινοτομίας, πρέπει να εξαφανιστεί από αυτά.

Η μετατροπή εξάλλου όλων των ανθρώπινων επιθυμιών σε στοιχεία που εμπεριέχονται στην κατανάλωση των εμπορευμάτων και η καλλιέργεια τέτοιων στερεοτύπων, λειτουργεί σαν ένας γιγαντιαίος εκπαιδευτικός μηχανισμός που εμπεδώνει στις συνειδήσεις όλους αυτούς τους συμπεριφορικούς τύπους.

Τέλος δεν διαφεύγουν και από τη δράση αυτών των μηχανισμών ακόμα και οι δυνητικά ανταγωνιστικές σ' αυτόν τον πολιτισμό αξίες. Η εξέγερση, η σύγκρουση, οι χειραφετητικές προσπάθειες, γίνονται εικόνες-στυλ κατανάλωσης με εξουδετερωμένο κάθε απελευθερωτικό περιεχόμενο.

Φρουρώντας το υπάρχον

[Διαίρει και βασίλευε, διαπόμπευση, εξαφάνιση κριτικής σκέψης, απονοματοδότηση, υπερπληροφόρηση, σύγχυση, αντιπερισπασμός, οργάνωση του φόβου, εκτόνωση, αποδιοπομποίηση, οργάνωση της ελπίδας].

Την ολοκλήρωση της δομικής λειτουργίας των μμε έρχεται να συμπληρώσει ο ρόλος της φρούρησης του υπάρχοντος, ο οποίος συνίσταται, από τη μία στο να αποτρέψει την δημιουργία οποιονδήποτε αντιστάσεων που θα μπορούσε να αμφισβητούν και να εναντιώνονται σε κάποιες πτυχές, ή ακόμα περισσότερο στο σύνολο της κυριαρχίας, ενώ από την άλλη όταν αυτές ξεπηδούν, να «φροντίζει» για το χειρισμό - εξουδετέρωσή τους.

Ένα βασικό βήμα προς την κατεύθυνση αυτή είναι, το να στρέψει το ένα κοινωνικό κομμάτι απέναντι σε ένα άλλο, ή το σύνολο σχεδόν της κοινωνίας απέναντι σε μια κοινωνική ομάδα. Το «διαίρει και βασίλευε» ως κεντρικό δόγμα της εξουσίας αφομοιώθηκε, εξαπλώθηκε και συντηρήθηκε από τα μμε σε μεγάλη κλίμακα. Αρκεί να αναφέρουμε εδώ, την κοινότητα πλέον τακτική σε περιόδους κάποιας κοινωνικής (έστω και ελάχιστης) αναστάτωσης, όπου το σύνολο της κοινωνίας στρέφεται εναντίον στους «δράστες» αυτής της - μικρής ή μεγαλύτερης έντασης - «αναταραχής», οι οποίοι «πλήττουν» την «εύρυθμη» λειτουργία της κοινωνίας. Παράλληλα, μπορεί να χρησιμοποιηθεί και η μέθοδος της διαπόμπευσης, δηλαδή του εξευτελισμού και της διακωμώδησης ομάδας ή και κάποιων συγκεκριμένων ανθρώπων, συντελώντας ακόμα περισσότερο, σ' αυτόν τον τεχνητό διαχωρισμό. Μ' αυτόν τον τρόπο διαμορφώνεται ένα πλαίσιο «δράσης» από την πλευρά των μμε, με σκοπό την «καταστολή» (ένα στάδιο πριν την αναλάβει ο μπάτσος) και την ενσωμάτωση όλων όσων κινούνται αντίθετα, αν όχι ενάντια, στο κυρίαρχο ρεύμα.

Στο πλαίσιο του ρόλου των μμε, ως φρουρών του «ύπνου» των κοινωνιών, συγκαταλέγεται και η εξασφάλιση της μη ύπαρξης κριτικής σκέψης, απ' την πλευρά του «mediοκρατούμενου» πλήθους, η οποία θα μπορούσε να οδηγήσει σε κάποια μορφή αμφισβήτησης ή και αντίδρασης στο υπάρχον. Ο εξερχόμενος πολτός από τις τηλεοπτικές οθόνες, προϊόν ομογενοποίησης εντελώς διαφορετικών πληροφοριών με εντελώς διαφορετικές σημασίες και νοήματα (από την πιο ασήμαντη αηδία, έως ένα ουσιαστικό κοινωνικό γεγονός), καθώς και η συντελούμενη

υπερπληροφόρηση οδηγεί στην πλήρη παθητικοποίηση, κάνοντας ανέφικτη κάθε μορφής αντίδρασης απ' τον δέκτη των μηνυμάτων. Δημιουργείται έτσι ένας τύπος ανθρώπου που «απολαμβάνει» χωρίς να συμμετέχει, ένας τύπος ανθρώπου για τον οποίο η πράξη δεν προέρχεται από μια ουσιαστική διαδικασία σκέψης (που άρα άλλοτε θα τον κινητοποιήσει, ενώ άλλοτε θα τον αποστασιοποιήσει), αλλά έναν άνθρωπο που θα απαντήσει ενστικτώδικα προς μία κατεύθυνση η οποία έχει σχεδόν από τα πριν καθοριστεί. Επιπλέον, αφού οι πληροφορίες προβάλλονται ως μια εύπεπτη σούπα (υπό την θαυμαστή πάντα συνταγή των ΜΜΕ), ακόμα και αν τεθεί κάποιο ουσιαστικό κοινωνικό ζήτημα μέσα από αυτά, περνάει ουσιαστικά απαρατήρητο, μιας και έχει ήδη συντελεστεί η διαδικασία γενικής απονοηματοδότησης των θεμάτων που προβάλλονται.

Και αν βέβαια είναι επιθυμητή η απόκρυψη, ή αποσιώπηση ενός γεγονότος, και δεν υπάρχουν οι κατάλληλες προϋποθέσεις να γίνει αυτό, είναι δυνατόν να στρέψουν τα βλέμματα και τις σκέψεις προς ένα ασήμαντο ή περιθωριακό ζήτημα, που αφού πρώτα διογκωθεί προπαγανδίζεται ώστε να υπερσκελίσει οτιδήποτε άλλο συμβαίνει. Ο αντιπερισπασμός ως τακτική των ΜΜΕ απέναντι σε ένα γεγονός που πιθανόν να προκαλέσει αντιδράσεις, χρησιμοποιείται ευρύτατα, καλύπτοντας συνήθως διάφορους χειρισμούς της εξουσίας.

Για να κρατηθεί όμως κάποιος στο κλουβί του είναι απαραίτητη και η παροχή κάποιας δόσης φόβου για έναν υποτιθέμενο εχθρό. Η οργάνωση του φόβου λοιπόν απέναντι σε μια ποικιλία θεμάτων (ο εθνικός κίνδυνος, τα ναρκωτικά, το aids) μέσα και πάλι από μία διαδικασία διόγκωσης και διαστρέβλωσης, οδηγεί στην δικαίωση της αναγκαιότητας της μεσολάβησης των θεσμών του κράτους. Οδηγεί, στην έλλειψη οποιασδήποτε αντίληψης για μια κοινωνική οργάνωση, διαφορετικής απ' την κυρίαρχη. Αντίθετα, το «γενικό πληρεξούσιο», στην οργάνωση της κοινωνικής ζωής, το έχουν και πρέπει να το έχουν οι θεσμοί.

Στην συνέχεια και σαν μέσο εκτόνωσης της κοινωνικής δυσφορίας που προκύπτει από τις γενικότερες συνθήκες εργασίας και καθημερινού βίου, χρησιμοποιείται και η διοχέτευση της συσσωρευμένης κοινωνικής αγανάκτησης και οργής, πάνω σε συγκεκριμένα άτομα, ή ομάδες ατόμων. Δημιουργείται δηλαδή ένας «αποδιοπομπαίος τράγος», με τον οποίο πετυχαίνεται η αποκοινωνικοποίηση γεγονότων και συγχρόνως συντηρείται μέσω αυτής της αναγκαιότητας, ανά διαστήματα εκτόνωσης, η κοινωνία - φυλακή.

Σε μια κοινωνία γενικών αδιεξόδων όμως, η ελπίδα, σαν το φαντασιακό ξεπέραςμα αυτών των αδιεξόδων, πρέπει να συντηρηθεί. Το γενικό «εμπόριο ελπίδας» μέσω των ΜΜΕ, λοιπόν έρχεται να λειτουργήσει σαν ασφαλιστική δικλείδα του συστήματος απέναντι στα αδιέξοδα που το ίδιο γεννά. Έτσι έχουμε αρχικά την πίστη ότι οι ανεκπλήρωτες ατομικές ανάγκες, επιθυμίες μπορούν να καλυφθούν μέσω των ΜΜΕ(τηλεπαιχνίδια, εκπομπές τύπου «φως

στο τούνελ», κλπ), ενώ περαιτέρω δημιουργώντας την επίφαση τριβής και διαλόγου γύρω από ένα κοινωνικό ζήτημα για παράδειγμα ανανεώνουν συνεχώς την πίστη ότι «κάτι γίνεται» και ότι ίσως «έρθουν καλύτερες μέρες». Προς αυτή την κατεύθυνση σημαντικό ρόλο διαδραματίζει και η προβολή διάφορων επιστημονικών επιτευγμάτων τα οποία συντηρούν την προαναφερθείσα ελπίδα για «καλύτερες μέρες». Άσχετα αν οι «λύσεις» που προσφέρουν είναι συνήθως πάνω σε θέματα που το ίδιο το σύστημα έχει δημιουργήσει.

Περί του θεάτρου σκιών

Στον ορισμό που δώσαμε στα μμε τα ονομάσαμε μηχανισμό. Ως ένα σύνολο σχέσεων, μέσων, υλικών και ανθρώπων, σε λειτουργία, που έρχεται να ικανοποιήσει μια ανάγκη, στη συγκεκριμένη περίπτωση την ανάγκη της επικοινωνίας. Έναν καπιταλιστικό μηχανισμό του οποίου τη σημασία και το ρόλο προσπαθήσαμε προηγουμένως να καταδείξουμε. Αυτό που απομένει είναι να δούμε το με ποιο τρόπο, το πώς και το γιατί τα μμε επιτελούν αυτές τις λειτουργίες.

Θα προσπαθήσουμε εδώ να διεισδύσουμε μέσα στη δομή αυτού του μηχανισμού ώστε να αποσαφηνίσουμε ακόμα καλύτερα το πλέγμα ιδιοκτησίας των μμε, των ιεραρχικών σχέσεων μέσα σε αυτά και τα οικονομικά και κυριαρχικά κίνητρα που τα συνοδεύουν, σε μια προσπάθεια να τελειώνουμε με την ουδετερότητα της χρήσης τους αλλά και να γνωρίσουμε καλύτερα τον αντίπαλο.

Δεν είναι ούτε ο πρώτος, ούτε ο μοναδικός μηχανισμός εκπλήρωσης αναγκών μέσα στον καπιταλισμό και δε νομίζουμε ότι διαφέρει στις αρχές του, τους στόχους του, και τον τρόπο λειτουργίας του σε τίποτα από όλους τους άλλους αντίστοιχους. Κέρδος και εξουσία είναι η κινητήρια δύναμη, η οικονομία της αγοράς το πλαίσιο λειτουργίας - ο περιβάλλον χώρος, και η ιεραρχία το μοντέλο λειτουργίας. Όλα αυτά μέσα σε μια παγκοσμιοποιημένη πλέον οικονομία όπου ο ανταγωνισμός είναι η μόνη παραδεκτή οικονομική συνθήκη, και το δίπτυχο «ανάπτυξη ή θάνατος» η έκφραση της μόνης διεξόδου για τον καπιταλισμό. Τα κέντρα λήψης αποφάσεων έχουν γίνει και αυτά παγκόσμια, υπεύθυνα για τη ρύθμιση της οικονομίας με τις αρχές που πριν είπαμε. Κέντρα που καμιά σχέση δεν έχουν ούτε στις αρχές, ούτε στη σύνθεση, με το παραδοσιακό κράτος το οποίο περιορίζεται πλέον σε άλλους ρόλους.

Ας προσπαθήσουμε τώρα να ξετυλίξουμε όλο αυτό το πλέγμα των σχέσεων και αξιών μέσα στα μμε ξεκινώντας με μια μικρή αναγκαία

αναφορά - παρουσίαση στις διαστάσεις που οι νέες τεχνολογίες έχουν δώσει στα μμε. Πρακτορεία ειδήσεων με παγκόσμια εμβέλεια, δορυφορικά κανάλια, εταιρείες παραγωγής ταινιών και διαφημιστικών μηνυμάτων με παγκόσμια δικτύωση, παραγωγές από τηλεοπτικά σήριαλ μέχρι τηλεπαιχνίδια και συνεντεύξεις από επιφανείς σαχλαμάρες που κάνουν τον κύκλο του κόσμου. Είναι φανερό σε όλους ότι το βουκολικό άσμα «τσομπανάκος ήμουνα, προβατάκια έβוסκα» (το σήμα της EIPT) ακούγεται πολύ μικρό και ασήμαντο μπροστά στο σήμα του CNN που σε όλους μας έγινε γνωστό τότε που συνδεδε τις αναγγελίες της Νέας Τάξης Πραγμάτων. Ποιοι είναι λοιπόν οι ιδιοκτήτες αυτών των μμε;

Η μεσολάβηση των μμε στην επικοινωνία που, όπως και πριν είπαμε, τους δίνει την επιπλέον δυνατότητα για μεσολάβηση και σε μια σειρά άλλων αναγκών, τους δίνει μια ιδιαίτερη αξία για τα αφεντικά την οποία δε θα ήταν δυνατό να αγνοήσουν ή να αφήσουν σε δεύτερη μοίρα. Σε συνδυασμό με την παγκόσμια εμβέλεια που πριν περιγράψαμε, τα μμε αποτέλεσαν έναν από τους κύριους μηχανισμούς που φρόντισαν να πάρουν στα χέρια τους τα παγκόσμια κέντρα που πριν αναφέραμε. Το σε ποιον ανήκουν όλα αυτά θα αφήσουμε να μας το παρουσιάσει ο πρόεδρος και γενικός διευθυντής της Time Inc. (μιας από τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις στο χώρο των μμε) : «Η βιομηχανία μέσω ενημέρωσης και ψυχαγωγίας θα αποτελείται από έναν περιορισμένο αριθμό κολοσσών παγκοσμίου επιπέδου. Οι επιχειρήσεις αυτές θα έχουν καθιερωμένη παραγωγή, (...) θα είναι αφενός αρκετά μεγάλες για να παράγουν να εμπορευματοποιούν και να μεταδίδουν σε ολόκληρο τον κόσμο, και αφετέρου αρκετά ικανές να σηκώσουν το κόστος παρόμοιων δραστηριοτήτων με τη βοήθεια ενός δικτύου διάθεσης όσο το δυνατόν πιο εκτεταμένου. Η Time Inc. φιλοδοξεί να είναι μία από τις επιχειρήσεις αυτές». Η πρόβλεψη αυτή αρχίζει να πραγματοποιείται: Κινηματογραφικά στούντιο, τηλεοπτικά και ραδιοφωνικά δίκτυα, καλωδιακά συστήματα, εφημερίδες και εκδοτικοί οίκοι συνενώνονται σε μεγαλύτερα συγκροτήματα. Π.χ. η Paramount Pictures Corp. που έδωσε το 1989 μια προσφορά για να εξαγοράσει και να ενσωματώσει το συγκρότημα του Time, το Time Inc. είναι η ιδιοκτήτρια της Gulf Western Inc. στην οποία ανήκει και ο εκδοτικός οίκος Prentice Hall, ο μεγαλύτερος εκδότης βιβλίων στον κόσμο. Η Twentieth Century Fox Film Corporation ανήκει στην επιχείρηση News International του μακαρίτη μεγιστάνα Ρούπερτ Μέρντοκ, ο οποίος, μέσα από το σύνολο των επιχειρήσεων χόλντιγκ που διεύθυνε, είχε υπό τον έλεγχό του μεγάλες εφημερίδες πολλών χωρών και δίκτυα δορυφορικής μετάδοσης σε όλη την Ευρώπη.

Τα πράγματα όμως δεν είναι τόσο απλά. Τα μμε, τα μηνύματα και οι πληροφορίες, δεν αποτελούν ένα ξεχωριστό κομμάτι της βιομηχανίας όπου μόνο κάποιιοι μπορούν να επενδύσουν. Υπάρχει αντίθετα μια άμεση σύνδεση με όλους τους άλλους τομείς της βιομηχανίας και της κυριαρχίας. Έτσι, για

παράδειγμα, το NBC, ένα από τα τρία μεγάλα εμπορικά δίκτυα τηλεόρασης της Αμερικής, ανήκει στην ιδιοκτησία της General Electric η οποία, όπως και άλλες βιομηχανίες όπλων επιδοτούν τα προγράμματα πληροφόρησης του κρατικού δικτύου της Αμερικής του PBS. Η coca cola ελέγχει την columbia pictures και σειρά άλλων παραδειγμάτων με πιο γνωστούς σε μας, σε μια μικρότερη κλίμακα, τους Αλαφούζους, τους Βαρδινογιάννηδες, τον Κόκκαλη και άλλους.

Ο ρόλος του κράτους τροποποιείται και αυτός σύμφωνα με τις επιταγές της νέας τάξης πραγμάτων. Το πεδίο αφήνεται καταρχήν ελεύθερο στον ιδιωτικό τομέα για πλήρη ανάπτυξη σε αντίθεση με προηγούμενες λογικές μονοπώλησής του από αυτό. Οι μηχανισμοί λογοκρισίας (με την παραδοσιακή τους μορφή) παραμένουν ως κατάλοιπα σε ξεχασμένα απολυταρχικά καθεστώτα και έχουν αφεθεί και αυτοί στην «ιδιωτική πρωτοβουλία», στα ίδια τα μμε. Διατηρεί για τον εαυτό του όμως κάποιους ρόλους, όπως το ρόλο του διαιτητή, αυτού που θα φροντίζει ώστε ο ανταγωνισμός να γίνεται μέσα σε τέτοια πλαίσια, (κανείς δε μίλησε για θεμιτά) που δε θα βάζουν σε κίνδυνο την καπιταλιστική ειρήνη. Τα κρατικά κανάλια αλλάζουν μορφή και γίνονται και αυτά ανταγωνιστικά (προσπαθούν τουλάχιστον) για αυτό και αναγκάζονται να μη λειτουργούν ως μεγάφωνα του εκάστοτε διαχειριστή τους πλέον αλλά της κυριαρχίας της οικονομίας της αγοράς. Αντίθετα στενή αμφίδρομη συνεργασία αναπτύσσεται ανάμεσα στο κράτος και τα υπόλοιπα μμε τόσο σε επίπεδο θεσμών όσο και σε επίπεδο κρατικών λειτουργιών με τα κατά τόπους μμε (βλ. γραφεία τύπου, δελτία τύπου κ.ά.). Μερικές φορές βέβαια, εκεί όπου χρειάζεται μεγάλη προσοχή, εκεί όπου κανένα λάθος δε συγχωρείται, εκεί όπου υλοποιούνται σενάρια ζωτικής σημασίας για την παγκόσμια οικονομία, το κράτος ξαναπαίρνει το μονοπώλιο με κύριο παράδειγμα τον πόλεμο στον κόλπο και την ενημέρωση από το αμερικανικό πεντάγωνο και μόνο.

Ας κάνουμε μια μικρή στάση εδώ για να δούμε τι συμπεράσματα βγάζουμε. Ας θεωρήσουμε και ως εκ των προτέρων κατανοητά τα πολύ απλά όπως το ότι τα μμε ανήκουν και αυτά στα αφεντικά μας και ότι και αυτά στοχεύουν στο κέρδος και τη δύναμη. Ας μην αναφέρουμε και παραδείγματα για το τι σημασία έχει η κατοχή ενός τέτοιου μέσου για την προώθηση της επέλασης στρατών ή εμπορευμάτων. Αυτό που μάλλον είναι ουσιαστικό είναι η αντίληψη της έκτασης και του μεγέθους του πλέγματος ιδιοκτησίας των μμε μαζί με την απορία το πώς αυτά τα συμφέροντα μεταφέρονται μέχρι εμάς αφού δεν είναι τα αφεντικά αυτά που βλέπουμε στην τηλεόραση καθώς και το τι περιθώρια λάθους ή και παρέμβασης υπάρχουν μέσα σε αυτά.

Ας κατεβούμε όμως ένα σκαλί ακόμα στην πυραμίδα των μμε και ας σταθούμε στο διευθυντή ή όπως αλλιώς λέγεται το δεξί χέρι του αφεντικού. Αυτός είναι ένας πολύ σημαντικός άνθρωπος για τα μμε γιατί είναι επιφορτισμένος με τη βασική λειτουργία της διαμόρφωσης και διατήρησης

του χαρακτήρα του κάθε μέσου. Εδώ θα πρέπει να εξετάσουμε τα κίνητρα αυτού του πόστου. Να απαντήσουμε στο ερώτημα του κατά πόσο τον ενδιαφέρει η διατήρηση του υπάρχοντος γενικά και η διατήρηση της θέσης του μέσω της εκπλήρωσης των συμφερόντων του αφεντικού του ή μια ειλικρινής αδιαμεσολάβητη επικοινωνία. Χρειάζεται μεγάλη δόση αποχαίνωσης για να πιστέψουμε το δεύτερο γι' αυτό συνεχίζουμε. Είναι αυτός πῶς όχι απλά θα επιλέξει τη μία ή την άλλη είδηση ή το πώς μια συγκεκριμένη είδηση θα παρουσιαστεί. Είναι αυτός που θα φροντίσει να βρει τους κατάλληλους επαγγελματίες για να κάνουν αυτή τη δουλειά, αυτός που θα διαλέξει ή θα δημιουργήσει το κατάλληλο πρακτορείο, αυτό που ταιριάζει με τα συμφέροντα του αφεντικού του (όταν αυτό δεν καθορίζεται ούτως ή άλλως από το είδος των σχέσεων που πριν περιγράψαμε). Είναι ο άνθρωπος που τις δύσκολες στιγμές θα χαράζει πορεία για τη μεταφορά, με τον καλύτερο τρόπο, των συμφερόντων που εκπροσωπεί, μέσα στη ροή της πληροφορίας.

«...δεν πρέπει ποτέ να σκέφτεται τον εαυτό του, αλλά πάντοτε τον ηγεμόνα, και να μην τον απασχολεί ποτέ με πράγματα που δεν τον αφορούν. Και από την άλλη πλευρά, ο ηγεμόνας για να τον διατηρεί καλό, πρέπει να σκέφτεται τον άνθρωπό του, τιμώντας τον, κάνοντάς τον πλούσιο, υποχρεώνοντάς τον, δίνοντάς του τιμές και αξιώματα, έτσι που να συμβεί να μην μπορεί να σταθεί χωρίς αυτόν, και οι πολλές τιμές να μην τον κάνουν να επιθυμεί περισσότερες τιμές, τα πολλά πλούτη να μην τον κάνουν να επιθυμεί περισσότερα πλούτη, τα πολλά αξιώματα να τον κάνουν να φοβάται τις μεταβολές.» Νικολό Μακιαβέλι «Ο ηγεμόνας»

Από εκεί και πέρα, σε διάφορα σημεία της πυραμίδας, ανάλογα με το πόστο, εμφανίζεται ο προσφύλης σε όλους μας κλάδος των δημοσιογράφων. Εδώ έχουμε να κάνουμε με έναν πραγματικό μυθικό ήρωα της σύγχρονης κοινωνίας, με έναν νέο ιερέα των ναών της επικοινωνίας. Θα είχε μεγάλη πλάκα αν εξετάζαμε μία προς μία όλες τις ιδιότητες που αποδίδονται σήμερα στους δημοσιογράφους αλλά θα ήταν και πολύ κουραστικό να προσπαθούμε μία μία να τις απομυθοποιήσουμε. Θα προσπαθήσουμε εδώ, άλλωστε αυτή είναι η σειρά την οποία πήραμε, να δούμε το ρόλο τους μέσα από τη θέση τους σε αυτήν την πυραμίδα. Είπαμε ήδη ότι ο διευθυντής, το δεξί χέρι του αφεντικού, είναι αυτός που θα διαλέξει τον ένα ή τον άλλο δημοσιογράφο και παρουσιάσαμε και τα κίνητρα αυτού του πόστου. Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να σκεφτούμε το εξής δύσκολο. Αν δηλαδή θα επιλεγεί κάποιος δημοσιογράφος για μια δουλειά με βάση όλα αυτά που οι ίδιοι επικαλούνται (αντικειμενικότητα, ευαισθησία, οξύνοια και άλλες σαχλαμάρες) ή αν θα επιλεγεί με βάση το κατά πόσο οι συγκεκριμένες ή και άλλες ιδιότητές του συμφέρουν. Και να συμφέρουν όχι μόνο σε χρήμα. Και επιπλέον να ταιριάζουν, η ματιά του και το περιεχόμενο της δουλειάς του με τη ματιά και τα συμφέροντα όχι απλά του διευθυντή αλλά του αφεντικού αυτή τη φορά.

Ισχυριζόμαστε δηλαδή ότι ο δημοσιογράφος έρχεται να εκφράσει κάτι εκ των προτέρων καθορισμένο και πολύ περιορισμένο. Και δε μιλάμε βέβαια για λογοκρισία και τέτοια. Πέρα από νουθητίσεις και μερικές διορθώσεις η λογοκρισία είναι συνήθως ενσωματωμένη, όταν δεν είναι εντελώς άχρηστη λόγω της ούτως ή άλλως ταύτισης του δημοσιογράφου με τη θέση που έχει αναλάβει. Και πάλι βέβαια αν τολμάει κανείς ας κουνηθεί, ας παρεκτραπεί από την προκαθορισμένη θέση του. Ξέρουμε καλά το πώς λειτουργούν και στελεχώνονται όλοι οι μηχανισμοί μέσα στον καπιταλισμό. Το μόνο που πρέπει να προσθέσουμε στα μμε είναι ότι, λόγω αυξημένης ευθύνης (κάτι ανάλογο με τα λάθη των πολιτικών ή των στρατιωτικών που δύσκολα συγχωρούνται), ο χώρος τους διακρίνεται για την ιδιαίτερη προσοχή και σεβασμό με τον οποίο λαμβάνουν και την ευκολία με την οποία χάνουν τις διάφορες θέσεις τα στελέχη του και κατ' επέκταση από αυξημένες δόσεις εξάρτησης και συνάφειας με τα αφεντικά.

Έγινε φανερό όμως από όσα μέχρι τώρα είπαμε και κάτι άλλο. Ότι οι δημοσιογράφοι δεν είναι απλοί εργαζόμενοι. Δεν είναι απλοί μεταφορείς μηνυμάτων που κάποιος άλλος έχει επιλέξει ή τουλάχιστον δεν είναι συνήθως. Είπαμε και πριν ότι ούτε το αφεντικό αλλά ούτε και ο διευθυντής μπορούν να επιλέξουν τις κατάλληλες από το σύνολο των πληροφοριών ούτε και να τις επεξεργαστούν για να τις δώσουν στη συνέχεια στους δημοσιογράφους. Αντίθετα αυτή είναι η δουλειά του δημοσιογράφου. Να επιλέξει το κατάλληλο μήνυμα, να το επεξεργαστεί και να το παρουσιάσει ανάλογα με το πώς ορίζουν οι όροι με τους οποίους κατέλαβε τη θέση του - άσχετα αν αυτοί αποτελούν ένα δικό του στυλ που σε κάποια θέση ταιριάζει ή αν κάθε φορά προσαρμόζει το στυλ του στη θέση που κατέχει -. Είναι εντέλει, ο ειδικός της επικοινωνίας. Είναι αυτός που είναι εκπαιδευμένος για όλη τη δουλειά που περιγράψαμε μέχρι τώρα. Αυτός που γνωρίζει τη γραμματική και το συντακτικό των μμε. Αυτός που ξέρει να χειριστεί μια είδηση, ένα συναίσθημα, να το ξεχωρίσει μέσα από πολλά άλλα και να το αναδείξει την κατάλληλη στιγμή έτσι όπως χρειάζεται. Αυτός που ξέρει πώς θα χειριστεί το κάθε τι που εκπέμπεται έτσι ώστε οι στόχοι τους οποίους καλείται να εκπληρώσει, η συσσώρευση κέρδους και εξουσίας, να μπορέσουν να διοχετευθούν μέσα στο προϊόν της εργασίας του, την επικοινωνία.

Πολύ περισσότερο, έχει ιδιαίτερη σημασία, ανεξάρτητα με το αν ο δημοσιογράφος διαθέτει ή όχι τα τυπικά προσόντα, ότι ως ειδικός κατέχει τον τίτλο του αρμόδιου αυτού που ξέρει το κάτι παραπάνω που είναι ο μοναδικός κατάλληλος για αυτήν τη δουλειά, ο μοναδικός που μπορούμε να εμπιστευτούμε. Μπορεί να κάνει λάθη ή να υπάρχουν και καλύτεροι ή και άλλοι διαφορετικής σχολής. Όλοι όμως πάντα είναι οι ειδικοί και όπως όλοι οι ειδικοί, που στην κοινωνία μας έχουν αντικαταστήσει τους ιερείς, χαίρουν και της αντίστοιχης κοινωνικής αναγνώρισης και αυτοί και ο λόγος τους. Γιατί ό,τι από αυτούς μεταφέρεται είναι ο λόγος του ειδικού. Όποια προσπάθεια και

να γίνει από την πλευρά τους, (όσων τουλάχιστον συνεχίζουν να τρέφουν αυταπάτες), ο λόγος τους παραμένει ένας λόγος με ιδιαίτερη βαρύτητα, φορτισμένος με όλα όσα παραπάνω είπαμε, με κάτι παραπάνω από το λόγο όλων των υπολοίπων. Και η επικοινωνία γίνεται έργο κάποιων που πρέπει να έχουν τον τίτλο του ειδικού και το περιεχόμενό της ένας από τα πάνω μονόλογος. Και καταλαβαίνουμε τι αυτό σημαίνει, πόσο μάλλον όταν η μεσολάβηση στην επικοινωνία ισοδυναμεί με μεσολάβηση και σε πολλούς άλλους τομείς.

Καί η κριτική ματιά, η στάση απέναντί τους πρέπει να τους αντιλαμβάνεται ως τέτοιους, να λαμβάνει υπόψη της το τι σημαίνει ειδικός και το τι σημαίνει ειδικός στην επικοινωνία. Γιατί ο τομέας τους είναι ένας ιδιαίτερος τομέας. Άσχετα με το τι κριτική θα κάνει κάποιος στην ύπαρξη ειδικών σε διάφορους τομείς των ανθρώπινων δραστηριοτήτων, σίγουρα θα πρέπει να σταθεί ριζικά αντιμέτωπος σε κάθε κοινωνία που έχει αναθέσει σε ειδικούς κάποιους άλλους τομείς όπως αυτόν των αποφάσεων για τα κοινά και εντέλει, αυτό που ισχυριζόμαστε, τον τομέα της επικοινωνίας. Και αντίστοιχη θέση θα πάρει απέναντι σε αυτούς τους ειδικούς. Όποιος αναλαμβάνει το ρόλο που παραπάνω περιγράψαμε, να μετατρέπει αφενός την επικοινωνία σε έργο κάποιων που κάτι παραπάνω ξέρουν και αφετέρου να παρεμβαίνει σε αυτήν για να τη διαμορφώσει όπως πρέπει για να εξυπηρετηθεί η αναπαραγωγή της κυριαρχίας θα πρέπει να γνωρίζει ότι του αντιστοιχούν και οι αντίστοιχες ευθύνες. Οι ευθύνες που αντιστοιχούν στους εχθρούς του ανθρώπινου γένους. Και δε χρειάζεται να αναφερθούμε σε παραδείγματα.

Το ερώτημα αν κάποιος δημοσιογράφος μπορεί να είναι επαναστάτης είναι πολύ αφελές, με βάση τα παραπάνω, για να ασχοληθούμε μαζί του, ενώ το ερώτημα αν ένας επαναστάτης μπορεί να είναι δημοσιογράφος, αν και καλύτερο, παραμένει αφελές και θα τύχει της ίδιας αντιμετώπισης.

Να πούμε εδώ, για να μην επεκταθούμε, ότι τις ίδιες ιδιότητες κατέχουν, και ως ειδικούς της επικοινωνίας θεωρούμε και όλους τους όμοιους των δαιμόνων λαγωνικών αυτούς δηλαδή των «κοινωνικών εκπομπών», των τηλεπαιχνιδιών, όπως και τους σκηνοθέτες, διαφημιστές, κάμεραμαν, φωτορεπόρτερ, όλους τέλος πάντων όσους επεμβαίνουν στο επικοινωνούμενο για να το διαμορφώσουν, για να κάνουν τη δουλειά που παραπάνω περιγράψαμε.

Ας ξαναέρθουμε λοιπόν τώρα και ας προσπαθήσουμε να ξαναδούμε τα ερωτήματα που αρχικά αλλά και ενδιάμεσα θέσαμε. Το κατά πόσο τα μέσα είναι ουδέτερα ή καλύτερα το ποιες είναι οι αξίες και η δομή των μέσων που τα μετατρέπουν σε εκφραστές, αναπαραγωγούς και φρουρούς του υπάρχοντος. Δύο πράγματα είναι σε εμάς φανερά. Πρώτα ότι τα μέσων εμπλέκονται άμεσα με τα παγκόσμια κέντρα λήψης αποφάσεων. Και εμπλέκονται με πολλαπλό τρόπο μέσα από την ιδιοκτησία τους τη χρηματοδότησή τους την ύπαρξη των δικτύων και τον έλεγχο της τεχνολογίας. Και δε χρειάζεται πολλά λόγια ούτε

και παραδείγματα για να καταλάβουμε τι σημαίνει αυτό. Από τη διασπίση η όχι ενός προϊόντος και την απόκρυψη ή αποκάλυψη στοιχείων για αυτό, μέχρι τη στήριξη ή την κατακεραύνωση ενός στρατού που επελαύνει. Μισα στην παγκοσμιοποιημένη οικονομία τα μέσων αποτέλεσαν και αποτελούν τα κανάλια της σε όλο τον κόσμο μεσολάβησης των κυριότερων αναγκών των ανθρώπων με βάση τις επιταγές της οικονομίας της αγοράς.

Δεύτερον ότι όλη αυτή η δύναμη είναι καλά στηριγμένη στους ειδικούς της επικοινωνίας που είναι καλά εκπαιδευμένοι για αυτή τη δουλειά, πλήρως εξαρτημένοι από την πυραμίδα στην οποία είναι ενταγμένοι και, ταυτόχρονα, οι εκφραστές της κοινωνικής επιθυμίας για την ύπαρξη ειδικών ακόμα και στον τομέα της επικοινωνίας ο οποίος, έτσι, μετατρέπεται σε ένα μηχανισμό μετάδοσης ιεραρχικών μηνυμάτων, σε ένα Μέσο Μαζικής Μετάδοσης Εντολών.

Ιδιότητες - ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των μέσων και τεχνικές πραγμάτωσης των λειτουργιών τους.

Το ραδιόφωνο, ο τύπος και η τηλεόραση, παρέχουν μια δευτερεύουσα, διαμεσολαβημένη εκδοχή της εμπειρίας για την άμεση αντίληψη του κόσμου. Αυτή η παρεμβολή του μέσου σημαίνει δύο πράγματα, ελεύθερο πεδίο βολής από μέρους του πομπού και παθητική αποδοχή της εκπομπής, χωρίς περιθώρια ανταπάντησης από μέρους του δέκτη. Η συγκεκριμένη λειτουργία των μέσων ασφαλώς και δεν είναι τυχαία, είναι το όπλο της εξουσίας έτοιμο να εκपुरσοκροτήσει και να πετύχει το στόχο του - ιεραρχημένη, καπιταλιστική κοινωνία - εκφράζοντας αναπαράγοντας και φρουρώντας το υπάρχον. Και αφού τα παραπάνω έχουν ήδη εξεταστεί, σε αυτό το σημείο θα επιχειρηθεί να ανιχνευθεί ο τρόπος λειτουργίας των μέσων.

Αρχικά αξίζει να επισημανθεί, πως η τηλεόραση, εξαιτίας της φύσης της τεχνολογίας της (συνδυασμός εικόνας, λόγου, ήχου), κατέχει μία από τις πρώτες θέσεις στην ιεραρχία των μέσων και γι' αυτό οι περισσότερες αναφορές θα ανταποκρίνονται σ' αυτήν.

Το περιεχόμενο ενός μέσου μοιάζει να είναι το ζουμερό κοψίδι που κουβαλά ο διαρρήκτης για να παραπλανήσει τα σκυλιά ή επειδή και το μέσο είναι το μήνυμα

Η όραση, είναι η κυρίαρχη αίσθηση και η χρήση της εικόνας το κυρίαρχο όργανο της τηλεόρασης. Ο άνθρωπος στήνεται μπροστά από το τηλεοπτικό κουτί με τις υπόλοιπες αισθήσεις του στην πλέον στατική κατάσταση για τη μεγαλύτερη περίοδο, απ' ότι σε οποιαδήποτε άλλη εμπειρία της ζωής του

εκτός απ' τον ύπνο. Ο μηχανισμός συγκέντρωσης παγώνει και αυτό τοποθετεί τον θεατή σε μια κατάσταση συγγενή με το καρφωμένο απλανές βλέμμα της αναισθησίας και υποβιβάζει όλες τις πληροφορίες σε μια και μόνο διάσταση. Ταυτόχρονα η όσφρηση η γεύση και η αφή υπολειπόμενες. Με λίγα λόγια ο άνθρωπος μαθαίνει να αντιλαμβάνεται τον κόσμο με εντελώς αλλοιωμένη την αναλογία των αισθήσεων πάνω στην διαδικασία αντίληψης. Η κυριαρχία της όρασης πολλαπλασιάζεται, ενώ η συμμετοχή της σωματικότητας, εξαφανίζεται.

Εικόνα η επιτομή ενός κόσμου χωρίς αντίφαση

Μια από τις βασικές ιδιότητες της εικόνας, αλλά και άλλων μορφών επικοινωνίας είναι το ότι, μέσα σ' αυτήν, πράγματα εντελώς αντιφατικά ακόμα και συγκρουόμενα εμφανίζονται ως ισορροπημένα σε μια ενότητα. Η ελευθερία είναι κατανάλωση, η σεξουαλικότητα είναι after shave, μηνύματα που θα εξέγειραν και την πιο αργόστροφη σκέψη εκλαμβάνονται από το σύνολο του κόσμου ως μη προβληματικά. Έτσι κοινωνικά στερεότυπα εμπεδώνονται και το γενικευμένο ψέμα καμουφλάρεται.

Γίνεσαι ό,τι βλέπεις

Μέσα στον κόσμο της μεσολαβημένης επικοινωνίας κάποιος συμμετέχει ταυτιζόμενος με τους πρωταγωνιστές με το συναίσθημα κάθε στιγμή να ακολουθεί τη ροή του συναισθήματος του ήρωα. Εμπεδώνεται έτσι από μικρή ηλικία ένας μαθησιακός τρόπος μέσω της διαρκούς συναισθηματικής εμπλοκής στα δρώμενα. Η διαδικασία της λογικής και της κρίσης που προϋποθέτει απόσταση, συνολική θεώρηση υποστρέφεται έως εξαφανίσεως. Μαθαίνοντας το «μανθάνειν» με ένα τρόπο που αναιρεί ένα από τα λίγα εργαλεία για να ελέγχεται-ερμηνεύεται-μετασχηματίζεται η πραγματικότητα, η Λογική.

Το μέσο του μοναχικού πλήθους

Ο θεατής ακόμα και σε περιβάλλοντα γεμάτα με κόσμο βρίσκεται απομονωμένος από όλους τους γύρω του προσηλωμένος στην πηγή της εκπομπής. Αρκούν λίγα λεπτά αφότου ανάψει η τηλεόραση σε ένα δωμάτιο με κόσμο που συζητάει, για να σταματήσει κάθε αυτόνομη συζήτηση και το περιβάλλον να βουλιάζει στην σιωπή-απουσία κάθε επαφής,

Από το δέντρο της γνώσης η επιστήμη πελέκησε τη ράβδο της καταστολής.

Ένα επιτελείο ειδικών (της κυβερνητικής, ψυχολόγοι, σημειολόγοι, γλωσσολόγοι, δημο(σ)κόποι κτλ.) οδεύει σε καλό δρόμο. Οι δυνάμεις που έχουν επιστρατευθεί για την έκφραση, αναπαραγωγή και φρούρηση του υπάρχοντος, ενισχύονται με την αυστηρή μελέτη των αισθήσεων και τον άμεσο έλεγχό τους.

Τεράστια ποσά χρημάτων τεράστιες κινητοποιήσεις πόρων και δυνάμεων ξοδεύονται για να ανιχνευθεί το «υλικό» δηλαδή οι κοινωνίες. Οι ιδιοκτήτες των ζώων μας αναζητούν αγωνιωδώς να μάθουν τις βαθύτερες αντιλήψεις του κόσμου και τους τρόπους ελέγχου διατήρησης μεταβολής τους.

Εξάλλου η διαρκής τεχνολογική καινοτομία για να διατηρείται καθηλωμένη η προσοχή είναι μια άλλη μόνιμη φροντίδα των κατασκευαστών συνείδησης.

Το πλήθος του μοναχικού μέσου

Τα μμε, έχουν εισβάλει στο χώρο εργασίας, στο σπίτι, στο αυτοκίνητο, στο αεροδρόμιο, στα κτελ, στο περίπτερο, στο καφενείο, στο εξοχικό και οπουδήποτε αλλού κινούνται άνθρωποι. Με αυτόν τον τρόπο, αποκτούν τη δυνατότητα να σου συμπαρασταθούν σε κάθε σου στιγμή, αρκεί να πατήσεις το κουμπί ή να χαϊδέψεις το λυχνάρι του Αλαντίν, προκειμένου να εμφανιστεί το περίφημο τζίνι. Μέσα σε μια πραγματικότητα, όπου όλοι υπάρχουν μόνο για τον εαυτό τους. Απομονωμένοι, ο ένας απ' τον άλλον σε ιδιωτικά αυτοκίνητα και σε πυρηνικές οικογένειες, που κατοικούν σε ξεχωριστά σπίτια, βλέπουν τηλεόραση, ακούν ραδιόφωνο, διαβάζουν εφημερίδα, χωρίς να βλέπουν, να ακούν και να διαβάζουν τον άνθρωπο δίπλα τους. Έτσι με την έννοια της κοινότητας να έχει περίπου χαθεί, αφού δεν έχουν απομείνει παράθυρα στη ζωή των υπόλοιπων ανθρώπων, τα μμε μεταμορφώνονται σε προσωπικό δάσκαλο, σύμβουλο, σύντροφο και οδηγό καλής συμπεριφοράς.

Οι άνθρωποι είναι δυστυχισμένοι, αλλά οι ιθύνοντες ισχυρίζονται πως η ευτυχία υπάρχει αλλά τους διαφεύγει. Η ζωή μπορεί να αλλάξει. Το κλειδί της ευδαιμονίας είναι κάτω απ' το χαλάκι της κατανάλωσης. Αρκεί να το βρεις και να ανοίξεις την πόρτα των υποσχέσεων. Το «impulse» θα σε οδηγήσει σε απροσδόκητες ρομαντικές συναντήσεις με όμορφους άντρες και όμορφες γυναίκες. Μην καθυστερείς χωρίς αυτό θα μείνεις ένας ακόμα πληκτικός απρόσωπος άνθρωπος μέσα στο πλήθος.

Από τους δημαγωγούς στους τηλεπαρουσιαστές- από τα χωριά Ποτέμκιν στους κορμοράνους του Περσικού

Ο άνθρωπος βέβαια δεν γεννήθηκε ένα άβουλο πλάσμα και ένας παθητικός δέκτης, τα τεχνάσματα του μέσου προσπαθούν να τον φτιάξουν έτσι. Ο πολίτης αυτής της ιεραρχημένης κοινωνίας από τα γεννοφάσκια του είναι γεμάτος με ένστικτα της ζωής όπως του έρωτα και της ελευθερίας και ανάγκες που πρέπει να καλύψει όπως της επικοινωνίας, του παιχνιδιού, της δράσης της κοινότητας κλπ. Αυτά τα ένστικτα και αυτές τις ανάγκες έρχονται τα μμε για να μεσολαβήσουν, διαστρεβλώνοντάς τις, μιας και σχεδόν

πουθενά μέσα στην κοινωνική πραγματικότητα, όπως είναι δομημένη, δεν μπορεί να επιτευχθεί η ελεύθερη ικανοποίηση τους

Ένας από τους σκοπούς των μμε είναι ο κοινωνικός έλεγχος και επειδή αυτός δεν μπορεί να γίνει θεσμός δια ροπάλου, όπως στα ολοκληρωτικά καθεστώτα, χρησιμοποιούνται άλλες μέθοδοι πιο αποτελεσματικοί. Μέθοδοι που στοχεύουν τόσο στο μυαλό με τον έλεγχο της σκέψης όσο και στην ομογενοποίηση και μαζικοποίηση.

Ποτέ πριν δεν είχαν τόσο άνθρωποι σε τόσα μέρη συνδεθεί με το ίδιο σύστημα μηνυμάτων, εικόνων και πληροφοριών, συμμετέχοντας παράλληλα τόσο ελάχιστα στην δημιουργία ή μη έχοντας δυνατότητα να επηρεάσουν αυτό το σύστημα. Αμέτρητα γεγονότα φιλτράρονται και επιφανείς αναλυτές αρνούμενοι να απευθύνουν και την παραμικρή μομφή στο παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα και τα κυρίαρχα μοντέλα του υπερτονίζουν δευτερεύοντες παράγοντες, με συνέπεια να μην είναι δυνατή μια καθολική και ξεκάθαρη άποψη για τα διαδραματιζόμενα. Αν τα παραπάνω συνδυαστούν και με το γεγονός ότι δεν υπάρχει μια γενική πηγή αντιληροφόρησης, τότε οι περιορισμένες οπτικές των μέσων, γίνονται τα όρια της πληροφόρησης.

Ακριβώς όμως όπως δημιουργούνται γεγονότα φανταστικά, επανειλημμένα αποκρύπτονται συμβάντα. Όντας λοιπόν η πρωταρχική πηγή της πραγματικότητας, οτιδήποτε δεν συμπεριλαμβάνεται στις εφημερίδες, περιοδικά, ραδιόφωνο, τηλεόραση, δεν συνέβη ποτέ. Τελικά τα μμε αποπροσανατολίζουν το «πλανητικό χωριό»(ή μήπως πλανητική στρούγκα) ελέγχοντας την γνώση και την πληροφορία, τον τρόπο συμπεριφοράς και σκέψης. Η κοινωνική πραγματικότητα είναι ιεραρχημένη και σκληρή γιατί έτσι είναι. Το ζητούμενο είναι η προσαρμοστικότητα στην μοντέρνα τάξη πραγμάτων αφού η οποιαδήποτε ανατρεπτική δράση είναι ανώφελη ή ανύψιακτη. Άρα, η πληροφόρηση και η ψυχαγωγία δεν έχει κατασκευαστεί για τους ανθρώπους, αλλά χωρίς αυτούς και ενάντια σ' αυτούς.

Παράλληλα, με τον ισχυρισμό πως τα δεινά είναι αθεράπευτα, προπαγανδίζεται και η άποψη ότι η εξουσία είναι αθώα για όλα τα κακά, αξίζει όμως συγχαρητηρίων μιας και τα διαχειρίζεται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Το μόνο που απομένει είναι η αποδοχή και η ανάληψη ευθυνών για την κοινωνική κατάσταση, που επικρατεί, από μέρους του πολίτη. Αυτό σημαίνει θυσίες. Θυσίες για το κοινό καλό. Πρόκειται δηλαδή για ζήτημα ηθικής. Αυτή η αντίληψη και στάση των ανθρώπων δεν είναι τυχαία. Ο τρόπος χρήσης της γλώσσας από μέρους των μμε, είναι καταλυτικός. Η διαδικασία διαστροφής του νοήματος των λέξεων δεν έχει τελειωμό. Άλλοτε με τον μανδύα της διανόησης και άλλοτε με τον μανδύα της τεχνικής, η διαδικασία αυτή αποβλακώνει και αποπολιτικοποιεί.

Ο άνθρωπος όμως πρέπει να «εξημερωθεί» στο έπακρο και ο μόνος τρόπος είναι ο εκφοβισμός, που καταπνίγει κάθε προσπάθεια ελεύθερης σκέψης και καθιστά πολύ δύσκολη την αντίσταση στον νέο αυτό σκοταδισμό.

Τα μμε καλλιεργούν τον φόβο, δραματοποιώντας τις συγκυρίες. Οι ιθύνοντες δεν πορούνται μπροστά στην κατάσταση που διαγράφεται σοβαρή. Την περιγράφουν με σύντομες δυνατές φράσεις τονίζοντας όπου χρειάζεται. Ναι η κρίση είναι βαθιά, βρισκόμαστε στο χείλος του γκρεμού, το χάος μας απειλεί.

Το σκηνικό των μμε συμπληρώνεται με τη χρήση της μουσικής (Αλλαγές τόνου ρυθμού και έντασης ανάλογα με τις περιστάσεις,) με τη χρήση της σκηνοθεσίας των ειδικών εφέ και τον τρόπο στησίματος της σκηνής.

Τα ζουμαρίσματα της κάμερας είναι και αυτά μια τεχνική για την καθήλωση μπροστά στην οθόνη. Η εικόνα ενός προσώπου στο μέγεθος της οθόνης της τηλεόρασης είναι από μόνη της μια εντυπωσιακή προοπτική, που δεν την συναντάμε στην καθημερινότητα. Από την άλλη πλευρά το μοντάζ χρησιμοποιείται προκειμένου να γίνει πιο ευχάριστη η τηλεθέαση και να εντυπωθούν στον θεατή αυτά που θέλουν.

Περί «ικανοποίησης» αναγκών Από τη μεσολάβηση των αναγκών στην ανάγκη για μεσολάβηση

Τα ΜΜΕ μεσολαβούν όπως ήδη έχουμε αναφέρει στον ορισμό που προσπαθήσαμε να διατυπώσουμε, την βασική ανάγκη του ανθρώπου για επικοινωνία αλλά και όλες τις υπόλοιπες ανάγκες-επιθυμίες που για την ικανοποίησή τους μεσολαβεί η ανάγκη της επικοινωνίας. Ήδη έχουμε πει ότι όπως όλοι οι μηχανισμοί-προϊόντα αυτού του πολιτισμού που διαμεσολαβούν τις ανάγκες των ανθρώπων, έτσι και τα μμε, μεσολαβώντας αυτές τις ανάγκες, τις διαστρεβλώνουν. Στην συνέχεια, θα προσπαθήσουμε με συντομία να αναφερθούμε στους τρόπους με τους οποίους επιτυγχάνεται η διαμεσολάβηση ορισμένων αναγκών, αλλά και να περιγράψουμε πώς με αυτούς τους τρόπους εξυπηρετούνται τα συμφέροντα της κυριαρχίας.

Αρχικά, θα εξετάσουμε τους ιδιαίτερους τρόπους με τους οποίους η ανάγκη για ενημέρωση γίνεται πρώτη ύλη για να ικανοποιηθούν οι ανάγκες της κυριαρχίας.

Όλες οι προηγούμενες μορφές διαχωρισμένης επικοινωνίας, συνεισφέρουν στην ενίσχυση του θεαματικού οπλοστασίου γι' αυτό τον σκοπό. Από τον κινηματογράφο, την φωτογραφία, το θέατρο, την ζωγραφική, την σκηνογραφία, μέχρι την μουσική, τα εφέ, την υποκριτική, όλα τα παραπάνω συνεισφέρουν στο να σχηματισθεί η πιο ολοκληρωμένη μαζική

μορφή αναπαράστασης του πραγματικού, ένας πράγματι εντυπωσιακός μηχανισμός κατασκευής συνείδησης.

Αυτή την ανάγκη, την μετατρέπουν σε φόβο για την πραγματικότητα γύρω σου που μόνο η εξουσία μπορεί να σε γλιτώσει από αυτή, στην αντίληψη ότι αυτό το σύστημα αποτελεί την τελείωση της φυσικής εξέλιξης της κοινωνικής οργάνωσης, στην καλλιέργεια της πίστης ότι η μόνη λύση στα προβλήματα του συστήματος μπορεί να 'ρθει μόνο μέσα από το σύστημα, ότι τα πραγματικά σου προβλήματα δεν υπάρχουν μπροστά σε κάποια άλλα που αυτοί εμφανίζουν ως προβλήματα.

Με διάφορους τρόπους προσπαθούν να πείσουν για την «αντικειμενικότητα» και για την αναμφισβήτητη «αλήθεια» αυτών που μεταδίδουν. Η σκηνοθεσία ή γενικότερα το στήσιμο το οποίο επιτελείται από μια ομάδα ειδικών, αποτελεί έναν από τους βασικότερους τρόπους όπως ήδη έχουμε αναφέρει. Περιλαμβάνει οδηγίες για τις ειδήσεις οι οποίες θα προβληθούν ως κεντρικές και σημαντικότερες, τον τρόπο (ένταση φωνής, χροιά) με τον οποίο θα εκφωνηθούν οι ειδήσεις ή οι πιο σημαντικοί τίτλοι, τις παύσεις που θα παρεμβάλλονται κατά διαστήματα, την επιλογή συγκεκριμένης μουσικής έως και το στήσιμο των παρουσιαστών στην κάμερα.

Η μουσική, μέσα από την τηλεόραση και το ραδιόφωνο αποτελεί ένα βασικό «πλεονέκτημα» αυτών των μέσων, αφού με την κατάλληλη χρήση της επιτυγχάνουν να διαμορφώνουν την ψυχολογία του κόσμου γεννώντας τους διάφορα συναισθήματα (φόβος, πανικός, οίκτος κ.α.). Κατά κάποιο τρόπο προΐδεάζουν τον θεατή και τον κάνουν πιο ευάλωτο ώστε να αποδεχθεί ευκολότερα την είδηση που θέλουν να παρουσιάσουν. Για παράδειγμα, τα έκτακτα δελτία ειδήσεων από την ονομασία τους και μόνο, παραπέμπουν σε κάτι επείγον το οποίο εμπεριέχει συναισθήματα πανικού και φόβου. Το ότι αποκαλούνται «έκτακτα» δημιουργεί από μόνο του ένα γεγονός το οποίο κατορθώνουν να το περάσουν και ως κεντρικό μήνυμα, κατευθύνοντας έτσι την επικαιρότητα των γεγονότων.

Για να αποπροσανατολίσουν και να πείσουν για την εγκυρότητα των γεγονότων, χρησιμοποιούν την απευθείας μετάδοση ή τη ζωντανή ανταπόκριση. Κατά κάποιο τρόπο, προσπαθούν να δώσουν την αίσθηση στον θεατή ότι δεν είναι απλά ένας παθητικός δέκτης, αλλά είναι παρών στα γεγονότα αφού τα παρακολουθεί μέσα από την ίδια τους την πηγή. Ο θεατής, αποδέχεται την «αντικειμενικότητα» της παρουσίασης των γεγονότων, αφού από την μία αγνοεί τις τεχνικές απονομηματοδότησης, διαστρέβλωσης, απόκρυψης και από την άλλη όντας απών από τον τόπο όπου διαδραματίζονται, δεν μπορεί να τα διαψεύσει. Οτιδήποτε δεν περιλαμβάνεται στα δελτία ειδήσεων και στις εφημερίδες, ακριβώς επειδή αποτελούν πρωταρχικές μορφές ενημέρωσης, είναι σαν να μην συνέβη ποτέ.

Όπως αναφέραμε και πιο πάνω, η επικαιρότητα κατευθύνεται κάθε φορά από ένα επιτελείο ειδικών, οι οποίοι σύμφωνα πάντα με τα συμφέροντα των

αφεντικών τους θα την αξιολογήσουν, θα την κατασκευάσουν και τέλος θα την μεταδώσουν. Μέσα σ' αυτά τα πλαίσια, οποιαδήποτε είδηση που θα απειλήσει τα συμφέροντά τους, είτε θα αποκρυφτεί, είτε μέσα από την διαδικασία κατασκευής ειδήσεων θα απονομηματοδοτηθεί και θα διαστρεβλωθεί. Μια πιθανά σημαντική είδηση, μπορεί να «χαθεί» ή τελικά να χάσει το ενδιαφέρον της, εάν αυτή παρουσιάζεται μέσα σε ένα συρφετό από δευτερεύουσες ειδήσεις, ή όταν ακολουθεί των διαφημιστικών μηνυμάτων ή όταν ακόμη η ένταση και η χροιά της φωνής των εκφωνητών, παραπέμπουν σε κάτι χωρίς ουσία και ενδιαφέρον.

Οι δημοσιογράφοι, όπως ήδη εξετάσαμε, ενταγμένοι στο σύστημα, προσπαθούν με την σειρά τους να το διατηρήσουν και να το αναπαράγουν. Κάθε προσπάθεια παρουσίασης των γεγονότων, η οποία θα απέχει από τις επιλογές των αφεντικών τους, θα έχει μοιραίες συνεπείς για τους ίδιους. Ο κύκλος αυτών των αφεντικών είναι που δημιουργεί τους «φημισμένους» και αποδίδει τις τιμές. Επομένως κάθε «απελευθερωτική» προσπάθεια από μέρους τους θα τους βρει αντιμέτωπους με τα αφεντικά τους.

Όλα τα παραπάνω, θεωρούνται από τους πλέον βασικούς παράγοντες προκειμένου να μπορέσουν να προσαρμόσουν την ενημέρωσή μας πάνω στα δικά τους πρότυπα και σύμφωνα με τα δικά συμφέροντα.

Μία από τις απαντήσεις της εξουσίας για τον ολοένα αυξανόμενο αριθμό των κοινωνικά αποκλεισμένων, των ανθρώπων που βρίσκονται κάτω από τα όρια φτώχειας, των ανθρώπων που πνίγονται μέσα στις συνθήκες εργασίας τους, αυτών που βιώνουν καθημερινά την απομόνωση και τα αδιέξοδα τους μέσα στις σχέσεις τους, είναι η καλλιέργεια της ελπίδας. Με την χορήγηση αυτού του κατευναστικού φάρμακου, εκτονώνεται με φανταστικό τρόπο η κοινωνική δυσαρέσκεια. Άλλωστε σε μια κοινωνία όπου η διάλυση του κοινωνικού αποκλείει κάθε συλλογική λύση στα κοινωνικά προβλήματα, η ελπίδα ότι ατομικά θα την γλιτώσεις, είναι η τελευταία ασφαλιστική δικλείδα για την αποφυγή της έκρηξης.

Έτσι, τα πλούσια δώρα των τηλεπαιχνιδιών, οι διαφημίσεις του τζόγου, οι «ανθρωπιστικές εκπομπές» που «δίνουν λύσεις» στα κοινωνικά προβλήματα, οι νέες ανακαλύψεις της επιστήμης -ιατρικής ή οικονομικής λίγη σημασία έχει άλλωστε- που θα αντιμετωπίσουν τα προβλήματα που οι ίδιοι δημιούργησαν, συντηρούν την πεποίθηση ότι μέσα από το σύστημα μπορεί να υπάρξει λύση.

Τα μμε εισχωρούν στις προσωπικές σχέσεις, αναλαμβάνοντας να παίξουν τον ρόλο του δικαστή-δαιτητή. Εξαιτίας της μαζικής τους απεύθυνσης, καλλιεργείται η αίσθηση πως η διαμεσολάβηση τους μπορεί να λύσει κάθε είδους πρόβλημα και τελικά να επέλθει δικαίωση τουλάχιστον από ένα κομμάτι του κοινού. Με αυτόν τον τρόπο ο άνθρωπος μαθαίνει ότι πρέπει να εγκαταλείψει τις προσπάθειες άμεσης προσέγγισης και προβληματισμού με τους πραγματικά εμπλεκόμενους, επιτρέποντας την

επέμβαση ενός τρίτου που θα καθορίσει λύσεις, που πάντα θα είναι κάποιος θεσμός έξω από τους ανθρώπους, προωθώντας έτσι συγκεκριμένα πρότυπα συμπεριφοράς.

Σε αυτά τα πλαίσια συγκαταλέγονται και οι αγανακτισμένοι-οργισμένοι πολίτες που δεινοπαθούν από την ισχύουσα κοινωνική πραγματικότητα και αναζητούν σωσίβιες-λέμβους στα μμε που εμφανίζονται σαν από «μηχανής θεός». Δημιουργούν χώρους αποκλειστικά αφιερωμένους στην εκτόνωση των πολιτών μέσα από ένα παραλήρημα φωνών και καταγγελιών. Αποκτούν έτσι το άλλοθι, να ισχυρίζονται την έκφραση και την συμμετοχή όλων στα γεγονότα που διαδραματίζονται, ενώ στην πραγματικότητα αυτό που τελικά επιτυγχάνεται, είναι η καταστολή όλης της εν δυνάμει ενέργειας που θα μπορούσε να θεωρηθεί επικίνδυνη για τα συμφέροντα των εξουσιαστών. Τονίζουν συνεχώς μέσα από τις εκπομπές ότι ο θεατής δεν πρέπει να μένει ένας παθητικός δέκτης των γεγονότων που διαδραματίζονται, αλλά να συμμετέχει στις διαδικασίες, εκφράζοντας την άποψή του και την δυσαρέσκειά του. Επιτυγχάνουν έτσι, να καλύψουν διαστρεβλωμένα την ανάγκη του ανθρώπου να συμμετάσχει στην διαμόρφωση του κόσμου, ενώ παράλληλα επιτυγχάνουν και έναν άλλο κύριο στόχο τους που είναι να ανέβει η ακροατικότητα στα ύψη και να αποκτήσουν οι εκπομπές όσο το δυνατόν περισσότερους χορηγούς και διαφημιστές, γεγονός που μεταφράζεται σε κέρδος.

Το παιχνίδι είναι μια δραστηριότητα σχεδόν έμφυτη και ενστικτώδης στον άνθρωπο. Τα μμε έρχονται με την σειρά τους να μεσολαβήσουν την ανάγκη του ανθρώπου για παιχνίδι, για διασκέδαση, για επαφή, για δράση, με την μετάδοση τηλεπαιχνιδιών, με τους ραδιοφωνικούς διαγωνισμούς, και τα τηλεοπτικά shows. Μέσω όλων αυτών των εκπομπών, καλύπτουν την ανάγκη για παιχνίδι των ανθρώπων που παρακολουθούν, προβάλλοντας παράλληλα την ανταγωνιστικότητα, την αντανακλαστική δράση προωθώντας έμμεσα τον άνθρωπο καταναλωτή, αλλά και άμεσα τα προϊόντα της κατανάλωσης και όλα αυτά μέσα από ένα μανδύα εντυπωσιακών σκηνικών, μουσικής, και σταρ.

Η ανάγκη των ανθρώπων για αγάπη, έρωτα, τρυφερότητα υποβιβάζεται και ανάγεται σε ένα ατέλειωτο κυνήγι του άλλου φύλου, σε τηλεφωνική κατοχύρωση-κλείσιμο συντρόφου από το κοντρόλ, σε εξευτελισμό της ανθρώπινης προσωπικότητας, των συναισθημάτων, σε απολογία για τις ερωτικές «αταξίες», σε ένα ερωτικό-λαϊκό δικαστήριο. Κατασκευάζοντας τους ρόλους των δύο φύλων, τα πρότυπα της γυναίκας-δούλας-απροστάτευτης, και του άνδρα-εργατικού-προστάτη που προσπαθούν να περάσουν, είναι σαφή. Ο γάμος είναι «ευλογία» και προορισμός, το πρότυπο της πυρηνικής οικογένειας που προβάλλεται, σημαίνει την ψυχική και σωματική ολοκλήρωση κάθε ανθρώπου.

Ο ατομικοποιημένος άνθρωπος, ο άνθρωπος που έχει χάσει κάθε έννοια κοινότητας και συλλογικότητας, βρίσκει διέξοδο που θα τον απαλλάξει από την μοναξιά του, στην αναζήτηση συντρόφου μέσα από τις τηλεφωνικές γραμμές και τις κάμερες. Αυτό βέβαια που άμεσα κερδίζουν τα αφεντικά και τα στελέχη τους, είναι το κέρδος από τις διαφημίσεις και τις ακροατικότητες, ενώ ταυτόχρονα και για άλλη μια φορά, η εντολή «κατανάλωσε» τυπώνεται στα μυαλά των θεατών.

Μέσα από τις σύγχρονες συνθήκες επιβίωσης έχει επέλθει η διάλυση της οποιασδήποτε μορφής κοινότητας. Τα μμε μεσολαβούν στην ανθρώπινη ανάγκη για κοινότητα, της ένταξης δηλαδή των ανθρώπων σε μια συλλογικότητα. Μέσα από τις εκπομπές και τα σίριαλ, οι άνθρωποι αποκτούν ένα υποκατάστατο αυτής. Η μοναξιά και η απομόνωση των ανθρώπων, η έλλειψη οποιασδήποτε αλλαγής στην καθημερινότητά τους, το ισοπεδωμένο καταθλιπτικό τους συναίσθημα, αντιρροπείται μέσω των ταυτίσεων τους με τις συναρπαστικές ζωές των ηρώων των σήριαλ.

Οι περιπετειώδεις ωστόσο ζωές των πρωταγωνιστών, περνούν και εμπεδώνουν με τον πιο ύπουλο τρόπο όλες τις αξίες αυτού του συστήματος. Ο ατομικισμός, η λατρεία της δύναμης, η ταύτιση της ευτυχίας με την κατανάλωση, η λατρεία του ειδικού σπέρνονται μέσα σε όλα τα κεφάλια των τηλεθεατών.

Αυτό που επιχειρήθηκε πιο πάνω, είναι η επικέντρωση στις ανάγκες του ανθρώπου για ενημέρωση, για ελπίδα, για δικαιοσύνη, για συμμετοχή, για δράση-παιχνίδι-διασκέδαση, για αγάπη-έρωτα-τρυφερότητα, για κοινότητα. Προσπαθήσαμε να ερμηνεύσουμε το πώς αυτές μεσολαβούνται από τα μμε, σε τι τελικά ανάγονται μέσα από αυτά καθώς και τους τρόπους με τους οποίους ενδεχομένως πραγματώνεται ο ρόλος τους.

Η επιλογή των συγκεκριμένων αναγκών έγινε με βάση καθαρά υποκειμενικούς λόγους, χωρίς καμιά διάθεση ιεράρχησης τους όσο αφορά την σπουδαιότητά τους. Άλλωστε στόχος μας δεν είναι η εκτενής αναφορά σε όλες τις ανάγκες αλλά ένα ερμηνευτικό σχήμα για τη διαμεσολάβηση των μμε και το πώς εξυπηρετούνται τα συμφέροντα της κυριαρχίας μέσα από αυτά.

Αντι-μμε «κριτικές», αντι-μμε κριτικές και στάσεις *

Ένα από τα σημεία που μας απασχόλησαν αρκετά, όχι μόνο κατά τη διάρκεια των συγκεκριμένων συζητήσεων, είναι οι αντιλήψεις, κριτικές αλλά και στάσεις σε σχέση με τα μμε και τη χρήση τους από ανθρώπους, συλλογικότητες και οργανώσεις που δρουν για την ανατροπή του υπάρχοντος και θεωρούν ότι η δράση τους κινείται προς μια κατεύθυνση απελευθερωτική.

Πριν προχωρήσουμε στο σχολιασμό κάποιων από τις αντιλήψεις και τις πρακτικές που έχουμε συναντήσει, θα θέλαμε να αναφερθούμε με συντομία στο φαινόμενο των διάφορων διανοούμενων και δημοσιογράφων που, λάβροι κατακεραυνώνουν διάφορες πτυχές του συστήματος, ακόμη και τα ίδια τα μμε, προσπαθώντας -ή τουλάχιστον έτσι θέλουν να μας κάνουν να πιστέψουμε- να ταρακουνήσουν τους, σε λήθαργο βρισκόμενους, πολίτες μέσα από τα « παράθυρα», τα ερτζιανά και τα οκτάσηλα. Πέρα από το γεγονός ότι όλοι αυτοί δεν είναι τίποτα άλλο παρά διεκδικητές μιας στιγμιαίας ή και μόνιμης θέσης στο λαμπρό ήλιο του θεάματος και, άρα, ανάξιοι της οποιασδήποτε προσοχής, όλοι αυτοί οι «μαϊντανού» των δελτίων ειδήσεων, των ενημερωτικών εκπομπών, των «σοβαρών» εφημερίδων αποτελούν το αριστερό άλλοθι των μμε. Τους χρησιμοποιούν για να αποδείξουν τη δήθεν αντικειμενικότητά τους και τον δήθεν πλουραλισμό τους, που με τόσο πάθος διεκδικούν να τα εντυπώσουν, τόσο στο συνειδητό όσο και στο ασυνείδητο της κοινωνίας. Είναι αυτοί που καταφέρνουν, μέσα από τις γενικόλογες καταγγελίες τους, να συσπειρώνουν την προσοχή της διάχυτης κοινωνικής δυσαρέσκειας, ξανακάνοντάς την πρώτη ύλη για τις κρεατομηχανές των media. Και θα είναι αυτοί, στις στιγμές που η υποβόσκουσα κρίση θα εκφραστεί, οι οποίοι θα παίξουν το ρόλο της πολιτικής εφεδρείας της κυριαρχίας, που θα αναλάβουν, ξανά μέσα από τα κανάλια και τα οκτάσηλα, έχοντας καταφέρει να εμφανιστούν ως οι εκφραστές της κοινωνικής αγανάκτησης. Έτσι θα την εκτονώσουν μεταφέροντας και διαδίδοντας «τη φωνή της λογικής», υποδεικνύοντας στα αφεντικά τις κατάλληλες υποχωρητικές-εκτονωτικές κινήσεις μετατρέποντας τις όποιες επικίνδυνες, για το σύστημα, φωνές σε φωνές γραφικών ρομαντικών τύπων

* Το εντός ή εκτός εισαγωγικών στην λέξη «κριτικές» είναι υποκειμενικό, με την έννοια ότι την ορθότητα των αναλύσεων και τις διαφορές στη θεωρία πιθανόν να τις κρίνει ή και να τις έκρινε η ιστορία, τη συνέπεια όμως ανάλυσης και πρακτικής ή αλλιώς λόγων και πράξεων θα την κρίνουμε και εμείς.

που ο αγώνας τους τους οδηγεί σε απονενομημένα διαβήματα, σε επικίνδυνες για την κοινωνία πράξεις και που για αυτό, πρέπει να κατασταλούν, πάντα μέσα στα πλαίσια της δημοκρατικής και ευνομούμενης πολιτείας μας. Στην πραγματικότητα διαφορά μεταξύ όλων αυτών των περισσότερο ή λιγότερο επώνυμων επικριτών του συστήματος από τους υπερασπιστές τους δεν υπάρχει. Και οι μεν και οι δε δουλεύουν για τη διατήρηση του υπάρχοντος, μόνο που διάλεξαν διαφορετικούς τρόπους, με πολύ πιο επικίνδυνους βέβαια τους πρώτους.

«Οι καπιταλιστές θα μας πουλήσουν το σκονί που θα τους κρεμάσουμε»

Ένα κομμάτι της συζητήσής μας αφορούσε εκείνη την άποψη και τους φορείς της, άτομα και συλλογικοποιήσεις, που η πρακτική τους χαρακτηρίζεται από τη γενική αντίληψη περί χρήσης των θεσμών της κυριαρχίας για την προώθηση του «επαναστατικού» αγώνα, περί εκμετάλλευσης των «εσωτερικών εγγενών αντιφάσεων» του συστήματος, περί εκμετάλλευσης των συγκρούσεων που δημιουργούνται μέσα στο καπιταλιστικό στρατόπεδο εξαιτίας των διαφορετικών και αλληλοσυγκρουόμενων συμφερόντων των αφεντικών, περί σχετικής αυτονομίας των στελεχών της βιομηχανίας του θεάματος, κ.λ.π.

Συνεπώς όλοι αυτοί με τη γενική τους αντίληψη περί εργαλειωκότητας της εξουσίας, αντίληψη που αποτελεί αιτία ριζικού διαχωρισμού μας με αυτούς, θεωρούν ότι μπορούν να χρησιμοποιήσουν τα ΜΜΕ και, το μόνο που αντιλαμβάνονται ως προβληματικό (τουλάχιστον κάποιοι από αυτούς) στη λειτουργία τους είναι ότι δεν τους επιτρέπεται η πρόσβαση όσο συχνά θέλουν.

Θεωρούν ότι το μόνο ζήτημα που τίθεται, σε σχέση με τα ΜΜΕ, τουλάχιστον κάποιοι από αυτούς, είναι το ζήτημα της ιδιοκτησίας τους, το οποίο θα το λύσει, όπως και όλα τα υπόλοιπα, η κατοχή της πολιτικής εξουσίας από τους προλετάριους μεσολαβημένη βεβαίως βεβαίως από το κόμμα.

Διάφορα άλλα επιχειρήματα χρησιμοποιούνται επίσης. Επιχειρήματα της μορφής, ότι ο «ιός» και η «μαύρη τρύπα» αποτελούν τα ολοφάνερα στοιχεία της σύγκρουσης δύο φανερών πολιτικών γραμμών και πρέπει να στηρίξουμε τα φιλικά προς εμάς στοιχεία στη σύγκρουση (δε γίνεται δηλαδή κατανοητό ότι δεν πρόκειται περί αντίφασης αλλά περί δομικών στοιχείων, για τις δύο όψεις του ίδιου νομίσματος) ή ότι ο τηλεθεατής-ακροατής-αναγνώστης διαθέτει το αισθητήριο φίλτρο έτσι ώστε να επιλέξει την πληροφορία (αγνοώντας δηλαδή όλες τις δυνατότητες απονοματοδότησης, αποσιώπησης, διαστρέβλωσης των γεγονότων και δημιουργίας σύγχυσης, αγνοώντας τις

αλλαγές που επέφερε η χρήση της γραμματικής και του συντακτικού της εικόνας, αγνοώντας τέλος ότι έτσι και αλλιώς το θέμα της συζήτησης θα το καθορίσουν τα ίδια τα μμε, είτε με τα βασικά θέματα των δελτίων, είτε με τα πρωτοσέλιδα και τα σαλόνια). Νομίζουμε ότι περαιτέρω και συνολική κριτική σε αυτές τις αντιλήψεις, από αυτή εδώ την θέση, δεν είναι απαραίτητη, μια και οι ρίζες της αντίθεσής αυτής ανάγονται στις απαρχές του ανατρεπτικού κινήματος και έχουν χυθεί τόνοι μελάνι και κάμποσο αίμα πάνω στις κεντρικές διαφορές των αντιλήψεων για την οργάνωση, τη στρατηγική μετάβασης, περί εργαλειακότητας των θεσμών της κυριαρχίας και της χρήσης τους. Το «καμία σχέση» με τους φορείς αυτών των αντιλήψεων, ως καταληκτική πρότασή, μας φαίνεται αρκετό.

Σοφή στους σοφούς είναι η στάση.

Κάποτε επισκέφτηκε τον κύριο Κ ένας καθηγητής της φιλοσοφίας και άρχισε να του μιλάει για τη σοφία του. Μετά από λίγη ώρα ο κύριος Κ. είπε στον καθηγητή: Κάθεσαι ενοχλητικά, μιλάς ενοχλητικά, σκέφτεσαι ενοχλητικά. Σαν τ' άκουσε αυτό ο καθηγητής θύμωσε και του είπε: Δεν με ενδιαφέρει τι σκέφτεσαι για το άτομο μου, με ενδιαφέρει να μάθω τη γνώμη σου για αυτά που λέω. Αυτά που λες δεν έχουν περιεχόμενο αποκρίθηκε ο κύριος Κ. Σε βλέπω να βαδίζεις αδέξια και το βάδισμα σου δεν έχει προορισμό. Μιλάς σκοτεινά και η ομιλία σου δεν φωτίζει τίποτα. Βλέποντας τη στάση σου παύει να με ενδιαφέρει ο στόχος σου.

Ήδη από την προηγούμενη θέση μας γίνεται φανερό ότι, για μας, οι άνθρωποι και οι συλλογικότητες (ανεξάρτητα από την ιδεολογική ή έστω ιστορική «ταμπέλα» που επιλέγουν ή δεν επιλέγουν για να αυτοκαθοριστούν) που δρουν προς μια απελευθερωτική κατεύθυνση και έχουν κατανοήσει την ενιαιότητα του μπλοκ της εξουσίας, δε θεωρούν το κράτος και τους θεσμούς της κυριαρχίας εργαλεία προς χρήση, θεωρούν ότι η δράση τους πρέπει να είναι άμεση, να αφορά και την καθημερινότητα, να είναι καταγγελτική απέναντι σε κάθε μορφή της κυριαρχίας και να αρνείται κάθε συμμετοχή στους θεσμούς της, δεν είναι δυνατόν να εμπλέκουν στην δράση τους με οποιοδήποτε τρόπο τα μέσα μαζικής μετάδοσης εντολών. Σε καμία περίπτωση δεν μπορούμε να αποδεχθούμε τον ισχυρισμό ότι τα μμε. είναι απλά ένας μηχανισμός μετάδοσης, έστω και στρεβλά, πληροφοριών -κάτι λίγο πιο πολύπλοκο από το τηλέφωνο δηλαδή- και όχι ένας από τους θεσμούς της κυριαρχίας, αφού και μια εντελώς επιφανειακή ματιά σε αυτά που συμβαίνουν γύρω μας είναι αρκετή όχι μόνο να τον καταρρίψει, αλλά και να φανερώσει τον αιχμακό τους ρόλο. Είναι ασύμβατο κάποιος (άτομο ή συλλογικότητα) να ισχυρίζεται για τη δράση του τα όσα αναφέραμε λίγο πριν και να ισχυρίζεται ταυτόχρονα ότι «χρησιμοποιεί έναν αιχμακό θεσμό της κυριαρχίας. Αν κάτι

τέτοιο συμβαίνει τότε δύο πράγματα μπορεί να ισχύουν. Είτε έχει αλλάξει σε πολύ μεγάλο βαθμό την ανάλυση του για τον αδιαμεσολάβητο αγώνα και, άρα θα πρέπει να δημοσιοποιήσει τις νέες θέσεις του και την διαδικασία που τον οδήγησε στον επαναπροσδιορισμό του, έτσι ώστε να είναι ολοφάνερος ο διαχωρισμός της προηγούμενης με την τωρινή του αντίληψη. Είτε κάτω από το βάρος του κόστους και των συνεπειών της δράσης του, υπαναχώρησε και φάνηκε ασυνεπής και αναντίστοιχος απέναντι σε αυτά που διακήρυττε και προπαγάνδιζε. Το να υπαναχωρεί κανείς κάτω από το βάρος των συνεπειών των ενεργειών του μπορεί να γίνει κατανοητό (φυσικά εδώ αναφερόμαστε στη συνεργασία με τα μμε και γενικά σε υπαναχώρηση από πολιτικές θέσεις και σε καμία περίπτωση δεν εννοούμε αρχεϊκά ζητήματα, όπως π.χ. η συνεργασία με τις αρχές). Όπως και να 'χει όμως, τέτοιου είδους υπαναχωρήσεις, δείχνοντας την ανακολουθία λόγων και πράξης από την πλευρά των ριζοσπαστών και ενισχύοντας την εικόνα της αντικειμενικότητας των μμε, δεν είναι δίχως κόστος για την υπόθεση της κοινωνικής ανατροπής. Όποιος τις διαπράττει θα πρέπει να είναι αυτοκριτικός, να αναζητεί τις αιτίες που τον οδήγησαν στην υπαναχώρηση και να φροντίζει να λάβει όλα εκείνα τα μέτρα που δεν θα επιτρέψουν την επανάληψη του φαινομένου. Αν αντί γι' αυτό η υπαναχώρηση μεταμορφώνεται στην πλέον κατάλληλη(!) τακτική κίνηση για την αντιμετώπιση καταστάσεων «έκτακτης ανάγκης»(!!!) **, τότε η οργουελιανή γλώσσα (1984) ξαναζωντανεύει μέσα στους χώρους των αρνητών της. Έτσι η συνέπεια απέναντι στις απόψεις (στα όσα οι ίδιοι λέμε δηλαδή) θεωρείται άνευ σημασίας, πράγμα που όχι μόνο ακυρώνει τη βαρύτητα όσων λέμε, μιας και με τις πράξεις μας το αναιρούμε, αλλά πολύ περισσότερο δημιουργεί ένα κλίμα αυτοκατάργησής μας ως ανατρεπτικών υποκειμένων, μια διαδικασία όπου το «ό,τι να 'ναι» με τις τραγικές βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες συνέπειες του, κυριαρχεί.

Κάπως εμβόλιμα να αναφερθούμε εδώ σε μια αντίληψη που συναντάμε αρκετά συχνά στο χώρο και που, αν και δεν έχει να κάνει άμεσα με τα μμε, κατά την γνώμη μας είναι χαρακτηριστική για το πώς είναι δυνατό να οδηγηθεί κάποιος σε συνεχείς υπαναχωρήσεις. Την αντίληψη αυτή κωδικοποιητικά την ονομάσαμε «φетиχισμό του μέσου». Σύμφωνα με αυτήν το πρόβλημα έγκειται στο ότι ο «χώρος» δε διαθέτει τις απαραίτητες τεχνικές δυνατότητες για να απευθυνθεί κοινωνικά και ο λόγος του εγκλωβίζεται σε «μικρόκοσμους και σε στενούς κύκλους». Δυστυχώς τόσο για μας όσο και για την υπόθεση της κοινωνικής απελευθέρωσης, αυτό που λείπει από τον «χώρο» δεν είναι οι τεχνικές δυνατότητες - που και αρκετές έχει και που κι άλλες μπορεί να επεξεργαστεί αν χρειαστεί - αλλά η ανάλυση/ερμηνεία, η συνέπεια,

***Εξω από το γεγονός ότι η επίκληση της έκτακτης ανάγκης αφήνει ελεύθερο το έδαφος για τη δικαιολόγηση κάθε τύπου συμπεριφοράς.*

η κοινωνικοποίηση μέσα από τη δράση των ερμηγυιών. Όταν αυτό το ζήτημα υποβιβάζεται σε τεχνικό, τότε, μπροστά στον κίνδυνο απώλειας του μέσου η οποιαδήποτε αναντιστοιχία δε φαντάζει και ως τίποτε φοβερό.

Τελειώνοντας, θα θέλαμε να πούμε ότι δε θεωρούμε τα μμε. ικανά να διαμεσολαβήσουν γενικευμένα, δηλαδή σε όλες και κάθε μια ξεχωριστά τις κοινωνικές σχέσεις, παρόλο που από κάποιους σύντροφους υποστηρίζεται. Μπορεί πράγματι η τέταρτη εξουσία να παίρνει τη θέση των υπολοίπων τριών, καταλαμβάνοντας σε πολλές περιπτώσεις το χώρο της έγκαιρα και πειστικά εκεί που οι άλλες καθυστέρησαν ή δεν κατόρθωσαν σε ικανοποιητικό βαθμό να επιτελέσουν το ρόλο τους, αλλά δεν είναι δυνατό να κατορθώσει τη γενικευμένη διαμεσολάβηση τη μεσολάβηση δηλαδή μεταξύ όλων των ανθρώπινων αναγκών και της εκπλήρωσής τους, ένα ρόλο που παραδοσιακά τον κατέχει το κράτος. Η φαντασιακή κάλυψη κάποιων από αυτές τις ανάγκες που τα μμε πραγματώνουν με κανένα τρόπο λοιπόν δε μας κάνει να τα χαρακτηρίσουμε ως γενικευμένη μεσολάβηση.

Το ζήτημα της χρήσης των μμε είναι ένα πολύ σημαντικό ζήτημα που είναι ικανό, εκτός από το να επιφέρει την κριτική, να προκαλέσει και την πολεμική. Όχι όμως τόσο σημαντικό ώστε να αποτελέσει και ενοποιητικό στοιχείο. Με άλλα λόγια, καθώς το κυνήγι των δημοσιογράφων και των τηλεοπτικών συνεργειών επιτρέπεται όλο το χρόνο, είναι ένα καλό σπορ - επαναστατική γυμναστική ας πούμε- αλλά καθόλου αρκετό. Η ανάλυση, η ερμηνεία, η πρακτική σύμφωνα με την ανάλυση και τα όπλα της κριτικής σε λειτουργία, είναι αυτά που θα ενοποιήσουν.

Για τη θεωρία και την πρακτική μας

Η παρακάτω προσπάθεια είναι περισσότερο μια προσπάθεια για να ανοίξει τη συζήτηση, παρά για να κατατεθεί ολοκληρωμένα ένα συνολικό σκεπτικό. Πριν αναφερθούμε στο ποιες είναι οι απόψεις μας, σε σχέση με το πώς απευθυνόμαστε, τη δράση μας γενικά και πώς την πραγματώνουμε, θα θέλαμε να δώσουμε κάποιους ορισμούς. Τους ορισμούς αυτούς, αναγκαστήκαμε να τους δώσουμε κατά την διάρκεια των συζητήσεών μας, για να μπορέσουμε μεταξύ μας να μιλάμε με έναν κοινό κώδικα και τους παραθέτουμε εδώ για να γίνουν ευκολότερα αντιληπτές οι θέσεις μας.

Ορίζουμε ως μεσολάβηση, την διαδικασία εκείνη που παρεμβάλλεται μεταξύ των ανθρώπινων αναγκών (υλικών και ψυχικών) και της εκπλήρωσής τους. Υποστηρίζουμε δηλαδή ότι η μεσολάβηση αφεαυτή είναι μια ουδέτερη έννοια (παρόλο που η έννοια είναι ιδιαίτερα αρνητικά χρωματισμένη αφού κατά κύριο λόγο την μεσολάβηση την πραγματώνουν οι διάφοροι θεσμοί της κυριαρχίας).

Λέγοντας πληροφορία εννοούμε ό,τι αποσπάται από την πραγματικότητα για να την περιγράψει και να τη μεταδώσει. (Για να μην αφήσουμε περιθώριο για παρανοήσεις επισημαίνουμε εδώ ό,τι τίποτε δεν «αποσπάται» μόνο του από την πραγματικότητα. Οι πληροφορίες παράγονται και μεταδίδονται από ανθρώπους και μηχανισμούς για την εξυπηρέτηση των σκοπιμοτήτων τους).

Έχουμε ήδη αναφερθεί στα χαρακτηριστικά της δράσης που θέλει να ονομάζεται ανατρεπτική και θέλει να κινείται προς μια απελευθερωτική κατεύθυνση. Η κατανόηση της ενιαιότητας του μπλοκ της εξουσίας, η άρνηση συμμετοχής σ' οποιοδήποτε θεσμό της κυριαρχίας, η άμεση δράση στην καθημερινότητα είναι για μας «εκ των ουκ άνευ».

Αυτό που γενικά ορίζεται ως αντιπληροφόρηση δεν θεωρούμε ότι είναι τίποτα άλλο παρά ένα κομμάτι της ανατρεπτικής δράσης μας. Με τον όρο αυτό δεν εννοούμε τίποτα άλλο παρά την δική μας μεσολάβηση, την δική μας ματιά πάνω στην πραγματικότητα. Δεν εννοούμε τίποτα άλλο παρά την αξιολόγηση των γεγονότων, σημαντικών ή όχι σύμφωνα με τις γενικές ερμηνείες που εμείς κάνουμε, την προοπτική που εμείς δίνουμε σε αυτά, την επιλογή των πληροφοριών που θα διακινήσουμε μέσα στα πλαίσια της συνολικής μας πρακτικής για αυτήν την χλιοπιπιλισμένη κοινωνική απελευθέρωση. Είναι ολοφάνερο ότι δεν δεχόμαστε κανέναν διαχωρισμό της λειτουργίας της αντιπληροφόρησης από την συνολική μας πρακτική. Στο κάτω κάτω και η ίδια η δράση μας στον δρόμο κατά μια έννοια αντιπληροφορεί. Μας ενδιαφέρει να μιλήσουμε για τα γεγονότα που εμείς δημιουργούμε με την αυτόνομη δράση μας. Μας ενδιαφέρει όταν μιλάμε για γεγονότα που γίνονται έξω από μας, όχι απλώς να αναφερθούμε σε αυτά, αλλά πολύ περισσότερο να αναζητήσουμε και να αναλύσουμε τις αιτίες τους, να αντιληφθούμε το συνολικό περιβάλλον μέσα στο οποίο λαμβάνουν χώρα, οι διαδικασίες οι οποίες τα παρήγαγαν, μας ενδιαφέρει τέλος να μπορέσουμε να αντιληφθούμε και τις συνέπειες τους, το πώς επηρεάζουν δηλαδή την υπόθεση της κοινωνικής απελευθέρωσης. Οτιδήποτε λιγότερο ή δεν είναι τίποτα ή είναι εναλλακτική δημοσιογραφία. Φυσικά γνωρίζουμε ότι υπάρχουν οι εναλλακτικοί δημοσιογράφοι, όπως υπάρχουν και οι «επαναστάτες» διανοούμενοι όλοι εκείνοι οι εξαντικειμένου υποστηρικτές της διαχωρισμένης δράσης. Αυτό δεν σημαίνει όμως ότι τους έχουμε και σε καμία εκτίμηση.

Να επισημάνουμε στο σημείο αυτό ότι δε διεκδικούμε κανενός είδους «αντικειμενικότητα», δεν είμαστε ερμηνευτές καμιάς επαναστατικής αλήθειας, ούτε ιερείς κάποιας «επαναστατικής» θεολογίας. Αξιοποιώντας την εμπειρία μας από τις διαδρομές μας στο αρχιπέλαγος της ανατροπής, γνωρίζοντας πως η ιστορία μας είναι η ιστορία των λαθών μας, προχωράμε την ανάλυση και την πρακτική γνωρίζοντας ότι ο δρόμος της κριτικής δεν οδηγεί παρά στην κριτική στους δρόμους.

Για το μέσο και το μήνυμα

Η αντιστοιχία μέσων και σκοπών είναι από τις σημαντικότερες ιστορικές κατακτήσεις του αντικυριαρχικού κινήματος. Προσπαθώντας να φτιάξουμε και να στηρίξουμε κομμάτια του καινούργιου κόσμου που ανατέλλει μέσα στον παλιό που σαπίζει, η παραδειγματική δράση και στάση είναι τα ισχυρότερα και αμεσότερα επιχειρήματα απέναντι στους θιασώτες του «τίποτα δεν αλλάζει».

Δεν είναι δυνατό να μιλάς για την κοινωνία της οριζόντιας οργάνωσης, της ισοτιμίας και της ελευθερίας όταν εσύ δεν είσαι οργανωμένος οριζόντια, ισότιμα και ελεύθερα. Δεν μπορείς να λες ότι παλεύεις για τον κόσμο που οι άνθρωποι δεν θα είναι άβουλοι και ανίκανοι να σκέφτονται και να αποφασίζουν αν τους αντιμετωπίζεις σαν μάζα, αν οι τρόποι που χρησιμοποιείς για να τους απευθυνθείς είναι τρόποι χειραγώγησης. Δεν καθοδηγούμαστε από τίποτα, πέρα από την ανάλυση και την εμπειρία. Δεν είμαστε καθοδηγητές κανενός. Δεν σκοπεύουμε να πούμε σε κανένα τι να κάνει. Προσπαθούμε να κοινωνικοποιήσουμε τις ερμηνείες μας με τα κινήτρά μας ολοφάνερα, μακριά από εντυπωσιασμούς και τσιτάτα με τα μέσα που χρησιμοποιούμε, το συντακτικό και την γραμματική τους ελέγξιμα από τον καθένα στον οποίο απευθυνόμαστε.

Για το ραδιόφωνο και την χρήση του

Ερχόμαστε τώρα να αναφερθούμε ειδικότερα σε εμάς και το μέσο το οποίο διαχειριζόμαστε. Το ραδιόφωνο όπως όλα τα μμε όπως και όλα άλλωστε τα προϊόντα αυτού του πολιτισμού είναι από την ίδια του την φύση εκφραστής και αναπαραγωγός του. Εκφράζουν μια κοινωνία που οι λίγοι μιλάνε και οι πολλοί ακούν. Άλλωστε τα αφεντικά ποτέ δεν παρήγαγαν και ανέπτυξαν οτιδήποτε που η χρήση του δεν θα αύξανε τον βαθμό της κοινωνικής εξάρτησης από αυτά.

Ποτέ όμως επίσης δεν κατόρθωσαν να προβλέψουν μέχρι και στην τελευταία λεπτομέρεια την αντίδραση και την παραγωγή της φαντασίας από τη μεριά των καταπιεσμένων. Για ιστορικούς και μόνο λόγους να σημειώσουμε ότι η πρώτη «ραδιοφωνική» εκπομπή έγινε στην Ιρλανδία το 1916 από ιρλανδούς μαχητές ενάντια στην αγγλική κατοχή που χρησιμοποίησαν ως πομπό έναν ασύρματο σε ανοιχτή μετάδοση δηλαδή εκπέμποντας τυχαία για να τους ακούσει οποιοσδήποτε άλλος είχε στην κατοχή του ασύρματο στην περιοχή, έτσι ώστε να φτάσει το μήνυμά της εξέγερσης παντού. Έτσι οι καταπιεσμένοι πάντα εύρισκαν τρόπους να εκπέμπουν τα προϊόντα της κλεμμένης τους εργασίας ή/και δημιουργικότητας και να τα επαναοικειοποιούνται.

Για αποφυγή παρεξηγήσεων να διευκρινίσουμε ότι δε θεωρούμε ότι μπορούμε να επανοικειοποιηθούμε όλα τα τεχνικά μέσα αυτού του πολιτισμού. Υπάρχουν μέσα τόσο επικοινωνίας όσο και παραγωγής που το μόνο που τους αξίζει είναι η ολοκληρωτική καταστροφή τους (από την αλυσίδα του φορντικού εργοστασίου, ως την virtual reality οι φωτιές του ριζικού κοινωνικού μετασχηματισμού έχουν να αγκαλιάσουν πολλά).

Στην περίπτωση των ραδιοφώνων είναι κάμποσα εκείνα τα δεδομένα που επιτρέπουν- υπό κάποιους όρους βέβαια- το σπάσιμο της σχέσης πομπού δέκτη και κάνουν δυνατή την εκτροπή και την επαναοικειοποίηση του μέσου. Πρώτα από όλα η χρήση προφορικού λόγου σε αντίθεση με την εικόνα, δεν καθλώνει τον ακροατή, ενώ το γεγονός ότι η κυρίαρχη αίσθηση, η όραση δεν επηρεάζεται από το μέσο αφήνει το πεδίο ελεύθερο και για την δημιουργία εικόνων και συνειρμών που θα περιέχουν το προσωπικό στοιχείο του δημιουργού τους. Η ακρόαση δεν απαιτεί όλη την προσοχή, κάθε της στιγμή επιτρέπει στον ακροατή την επεξεργασία των μηνυμάτων που λαμβάνει κάτι που δεν γίνεται με την τηλεθέαση και που γίνεται λιγότερο με τον γραπτό λόγο ειδικά όταν δεν υπάρχει καταγισμός μηνυμάτων (πληροφοριακός θόρυβος) και όταν το μήνυμα «εμφανίζεται» στ' αυτιά του ακροατή με αμεσότητα και χωρίς την διαμεσολάβηση των τεχνικών ελέγχου που χρησιμοποιούν τα μμε.

Το γεγονός ότι για την συμμετοχή του οποιουδήποτε στα αυτοδιαχειριζόμενα ραδιόφωνα δεν αναζητούνται «ειδικοί της επικοινωνίας» αλλά άνθρωποι που να θέλουν ραδιοφωνικά και εξωραδιοφωνικά να συγκρουστούν με το υπάρχον προς μια απελευθερωτική κατεύθυνση, άνθρωποι που επιλέγουν να συμμετάσχουν (με όλες τις δεσμεύσεις που αυτό συνεπάγεται) σε ένα εγχείρημα αυτοδιαχείρισης που αυτοπροσδιορίζεται αντιθετικά στο υπάρχον. Το γεγονός επιπλέον ότι οι διαδικασίες είναι δημόσιες σε όποιον θέλει να τις παρακολουθήσει δίνουν κάποιες επιπλέον πιθανότητες στην επιτυχία του σπασίματος της σχέσης πομπού-δέκτη. Να σημειώσουμε εδώ ότι θεωρώντας τους εαυτούς μας κομμάτι του αντιεραρχικού κινήματος παραχωρούμε τα μικρόφωνα σ' όποιο κοινωνικό κομμάτι δίνει αγώνες (έστω και μερικούς, διεκδικητικούς ή αμυντικούς) στο βαθμό που συγκρούονται με πτυχές του υπάρχοντος δεν διαμεσολαβούνται από ιεραρχημένους μηχανισμούς και δεν δικαιώνουν όψεις και διαιρέσεις της κυριαρχίας (κλαδικό, εθνικό...).

Με όλα αυτά δε θέλουμε να υποστηρίξουμε ότι πάντα καταφέρνουμε να σπάσουμε τη σχέση πομπού δέκτη, να επαναοικειοποιηθούμε το μέσο, και σε αυτό δεν φταίει μόνο η φύση του μέσου και η έλλειψη πειραματισμού πάνω σε αυτό. Το γεγονός ότι το σύστημα εκπαίδευει τους υπηκόους του δεν πρέπει να παραβλέπεται. Έτσι τόσο ο κόσμος στον οποίο απευθυνόμαστε έχει μάθει να λειτουργεί ως παθητικός δέκτης μηνυμάτων έχει μάθει να θεωρεί αξιοπερίεργο γεγονός να διεκδικεί κάποιος όσα του ανήκουν και τον

αντιμετωπίζει είτε ως υπεράνθρωπο είτε ως γραφικό, όσο και εμείς οι ίδιοι κάποιες φορές δεν καταφέρνουμε να ξεπεράσουμε τους ρόλους και τα militant στερεότυπα που έχουν επιβληθεί στους χώρους της άρνησης. Αξιολογώντας όμως το εγχείρημα και την προσπάθεια επιμένουμε.....

Κείμενο-εισήγηση της ομάδας εργασίας για τα μμε στο πλαίσιο εκδήλωσης-συζήτησης για τα μμε που διοργανώθηκε το καλοκαίρι του '97 και κατά τη διάρκεια τριημέρου εκδηλώσεων που οργάνωσαν τα -τότε εν λειτουργεία- ραδιόφωνα ράδιο ουτοπία και ράδιο κιβωτός

